

Sietai

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1984

5

rugsėjis
spalis

TURINYS

S. Valiukienė	Danutė Nasvytė	4
A. Tyruolis	Lermontovo "Lietuvaitė"	13
M. Kuhlmanienė	Isibrovėlė	16
G. Ivaškienė	Salomėja Nasvytė	19
K. Vidžiūnienė	Giedra Nasvytė	21
• Knygos	N. Kulpavičienė — St. Ylos "M.K. Čiurlionis"	22
• Moterų pasaulyje		23
• Lietuvoje	S.G. — Valerija Čiurlionytė	24
• Sveikata	Vaistiniai augalai	25
• Madų ir grožio pasaulis		26
• Šeiminių kampelis	Veda L. Murauskienė	28
• Atsiųsta paminėti		30

ILIUSTRACIJOS

K. Šimonis	Lietuvaitė	14
T. Kulakauskas	Mergaitė	17
K. Ramonas	Gamtos motyvai	18

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1984 m. Nr. 5 (161)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

S. GIRDAUSKIENĖ — liuanistė, **Z. DIDŽBALIENĖ** — korektorė

L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja

B. PABEDINSKIENĖ — administratorė, **R. STABAČINSKIENĖ** — ekspeditorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1984 m. Nr. 5 (161)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

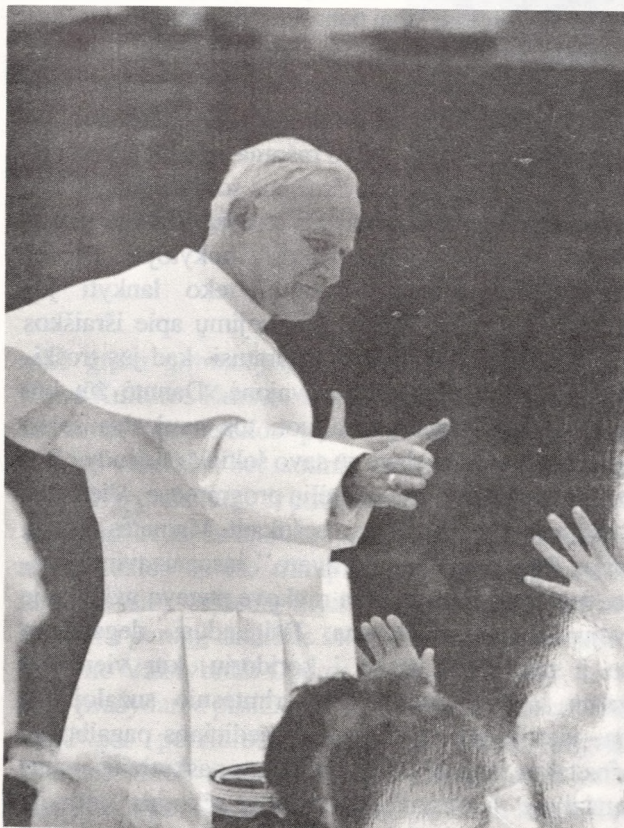
moteris

1984

5 (161)

ŠIAIS METAIS
KANADĄ APLANKĖ
KARALIENĖ
ELŽBIETA II

IR
ŠVENTAS TĖVAS
JONAS PAULIUS II

DANUTĖ NASVYTYTĖ

IŠRAIŠKOS ŠOKIO

PRADININKĖ

LIETUVOJE IR AUSTRALIJOJE

S. VALIUKIENĖ

Kai 1983 m. pavasarį pasklido žinia apie Danutės Nasvytės-Gabriolavičienės mirtį Australijoje, ją skaudžiai išgyveno daugelis jos kartos žmonių. Išraiškos šokio pradininkė Lietuvoje ir Australijoje, kaip pedagogė ji buvo palietusi eilės emigracijoje gyvenančios vidurinės lietuvių moterų kartos gyvenimą, jaunystėje davusi akstino ir progos prasiveržti jų meniškam kūrybingumui. Jos pačios gaivališki, teatrališki šokiai liko įsirėžę šokio meną mylėjusių lietuvių atmintyje. Nuo pat pirmojo jos koncerto 1939 metų rudenį Kauno Valstybės Teatre, per jos trumpą, vos 10 metų tetrukusį šokėjos gyvenimą, ją lydėjo ypatinga publikos meilė. Lyg koks meteoras ji buvo trumpai nušvietusi šokio gyvenimą Lietuvoje. Kraštan, kuris tepažino tik iš Rusijos atsivežtą, daugiausia rusų šokėjų kultivuojamą klasikinio baleto meną, būdama jauna mergaitė, ji viena pati atvežė Vakaruose klestinčią išraiškos šokio kryptį ir per trumpą laiką ją išpopuliarino visoje Lietuvoje.

Gimusi Maskvoje 1916 m. gegužės mėn. 8 d., vos medicinos fakultetą baigusio dr. Motiejaus Nasvyčio ir Salomėjos Banaitytės-Nasvytienės pirmoji trijų dukterų, Danutė užaugo Kaune, kur mokėsi Aušros ir Šv. Kazimiero gimnazijose. Jos kelias į šokių ėjo per meilę muzikai. Vaikų įgimtą muzikalumui vystyti tėvų namuose buvo puikios sąlygos. Tėvas buvo didelis muzikos ir scenos meno mylėtojas, bene pirmasis Kaune turėjęs gerą plokštelių rinkinį, nuolat vedęs visą šeimą į Kauno Valstybės Teatro spektaklius. Dr. Nasvyčio namuose gyveno gimnazijon ir konservatorijon einą brolio Stepono du vyriausi vaikai — Algirdas ir Birutė (pianistė B. Smetonienė), kuri išmokė savo pusėsėres skambinti pianinu. Tame pačiame name, pirmajame aukšte, buvo įsikūręs Motinos brolis komp. Kazys Viktoras Banaitis, kuris ištisas naktis praleisdavo komponuodamas ir skambindamas pasaulinių kompozitorių kūrinius. Motina išmokė mergaites daugybes lietuvių liaudies dainų. Namuose buvo nuolat dainuo-

jama ir muzikuojama. Muzika buvo esminė šeimos gyvenimo dalis.

Nuo pat vaikystės Danutė savo muzikinius išgyvenimus reikšdavo judesiais. Privačiai paruošta gimnazijon, ji buvo nesociali, dominuojančios prigimties, silpna mokinė, nesijaučianti laiminga gimnazijos suole. Jos tikra paguoda buvo Kauno Valstybės Teatro operos ir baleto spektakliai, iš kurių grįžusi ji ištisas valandas šokdavo prieš veidrodį. Apie formalias baleto studijas tėvas nenorėjo nė girdėti. Tais laikais Lietuvoje mergaitėi “iš gerų namų” balerinos profesija buvo nepriimtina. Be to, Danutė turėjo įgimtą širdies vožtuvų ydą ir netinkamą šokėjai kūną — ilgą liemenį ir trumpas kojas. Blaiviai galvojančiam gydytojui jo vyriausios dukros svajonės atrodė neturinčios jokios ateities. Tad jai beliko ir toliau vienai šokti namuose, išreiškiant savo išgyvenimus natūraliais, grakščiais judesiais, visai nepanašiais į stilizuotus balerinos judesius. Jie buvo spontaniški, laisvi, teikią daug džiaugsmo jai pačiai ir sukelią pasigėrėjimą artimųjų ir draugių rate. Anksčiau nepasizymėjusi grožiu, brendimo metu Danutė staiga pražydo į tikrą gražuolę: didelių tamsiai žalių akių, labai gražios spalvos, duobutėmis ir žavia šypsena papuoštu veidu, kaštaninių garbanų rėme. Pamažu ji pati įsisąmonino, kad Vakarų pasaulyje yra kultivuojamas išraiškos šokis, labai panašus į jos pačios natūralius šokius. Lietuvių kalbon jau buvo išversta Isadoros Duncan autobiografija. “Die Musik” žurnale, kurį pasiskaityti Danutė gaudavo iš dėdės K. V. Banaičio, be straipsnių apie muziką, buvo rašoma apie tada Vokietijoje ir Amerikoje klestinčią išraiškos šokių su daugelio to meto šokėjų nuotraukomis. Po studijų Vienoje grįžus Lietuvon ritminės gimnastikos mokytojai Bronei Juškevičiūtei-Lapšienei, Danutei teko lankyti jos studiją ir ten iš jos išgirsti pasakojimų apie išraiškos šokio žydėjimą Vokietijoje. Supratusi, kad jos troškimas šokti nėra vien tuščia svajonė, Danutė žūt būt nutarė vykti į užsienį studijuoti tos naujosios šokio krypties. Ji jau išdrįsdavo su savo šokiais pasirodyti Šv. Kazimiero gimnazijos vakarėlių programose. Vieno tokio pasirodymo metu, jai bešokant Mamatės dvasių Šatrijos Raganos “Senojo dvaro” inscenizavimo prologe, jos balto rūbo išpūsta rankovė pagavo užkulisyje stovėjusios žvakės liepsną. Išsigandusi, degančiam rūbe ji puolė per sceną į koridorių, kur vienuolių pagauta tapo apsaugota nuo rimtesnio sužalojimo. Deja, vietoje nesant tinkamos medicinos pagalbos, į limfos takus įsimetė infekcija. Visus paskutinius metus gimnazijoje ji sirguliavo beriamą giliomis votimis, praleido daug mokslo dienų ir “susikirto” per egzaminus. Palikta antriems metams, ji griežtai atsi-

DANUTĖ
NASVYTYTĖ
1943

NUOTRAUKA VYTAUTO AUGUSTINO

sakė grįžti gimnazijon, įstodama laisva klausytoja į Kūno Kultūros Kursus. Deja, ten ji kažkaip netiko. Per kursantų gimnastikos pasirodymus ji atrodė esanti žemiau vidurkio, bet tautinių šokių grupėje ji skyrėsi iš visų savo grakštumu ir puikia scenine išvaizda.

Nuvažiavusi su ekskursija į Berlyną pasižiūrėti 1936 m. vykusios sporto olimpiados, kurioje dalyvavo ir žinomiausios vokiečių išraiškos šokio grupės, ji išdrįso kreiptis į garsųjį išraiškos šokio choreografą, teoretiką ir Berlyno Valstybinės Operos direktorių Rudolf von Laban, prašydama pasižiūrėti ir įvertinti jos šokius. Po tos lemtingos peržiūros Rudolf von Laban pripažino Danutei didelį natūralų šokėjos talentą, davė puikias raštiškas rekomendacijas ir patarė jai stoti į Juttos Klamt išraiškos šokio mokyklą Berlyne. Būdamas geras pedagogas, Rudolf von Laban parinko mokyklą, kuri

jau 20 metų sulaukusiai natūraliai šokėjai buvo pati tinkamiausia.

Dalis Vokietijos išraiškos šokio mokyklų jau tada bandė jungti baletą ir išraiškos šokio elementus, reikalaudamos iš savo mokinių klasikinio baletų technikos pagrindų. Jutta Klamt, gal ir per daug vienašališkai, buvo griežtai atmetusi klasikinio baletų pradžios savo pedagoginiame darbe. Baletų technika yra paremta kūno įtampa iš griežtų a priori nustatytų šokių formų apvaldymu. Klamt technika rėmėsi kūno atpalaidavimu, elastingumu ir pusiausvyros puoselėjimu, laisvais šuoliais ir sukiniais, ypač pabrėždama kūrybingą erdvės apvaldymą. Baletų meno kūrybinis procesas yra sudėtinis: šokėjo techniškai paruoštas kūnas yra instrumentas choreografui, kuris per jį igyvendina savo šokio idėjas jo pasirinktų šokių formų ribose. Iš-

DANUTĖ, SALOMĖJA IR GIEDRĖ 1927 METAIS

raiškos šokis yra totalus šokio menininko kūrybinis aktas, kur šokio idėja-tema, muzikos pasirinkimas, šokio formos, kostiumų eskizai, net sceninis apipavidalinimas (pvz. šviesų efektai) priklauso nuo išraiškos šokio išpildytojo. Muzikalumas, laki vaizduotė, intuityva, turtinga prigimtis bei įgimtas grakštumas, žodžiu, natūralus talentas yra pagrindinės išraiškos šokio kūrėjo būtinybės. Danutė buvo gimusi tokiam šokiui.

Grįžus iš Berlyno su Labano rekomendacijomis, Danutei pavyko toms brangioms studijoms gauti pradžioje paramą iš šeimos, vėliau iš bankininko Jono Vailokaicio, o dar vėliau ir iš Švietimo Ministerijos. Tą patį rudenį ji išvyko studijuoti į Juttos Klamt mokyklą, kurios šūkis „Durch Erlebnis zum Gestalt“ (per išgyvenimą į išraišką-formą) Danutės natūraliam talentui ugdyti buvo pati tinkamiausia vieta. Greitai ji ten tapo pirmąja mokine, vėliau reprezentacinės šokio grupės nare, o į studijų pabaigą vadovaujančia soliste. Berlyne studijuodama, ji taip pat turėjo progos vispusiškai augti: susipažinti su įvairių išraiškos šokio mokyklų darbu, klausytis geriausių koncertų, lankyti muziejus ir t.t.

1938 m. Danutė šoko Juttos Klamt reprezentacinėje grupėje Išraiškos Šokio kongrese Helsinkyje, kur toji mokykla laimėjo pirmąją vietą.

Studijas Danutė baigė 1939 m. pavasarį, labai įtemptu Lietuvos-Vokietijos santykių metu, vokiečiams aneksuojant Klaipėdos Kraštą. Tuo metu lietuvaitei Berlyne buvo tikrai nejauku. Kovo mėn. pabaigoje Theater am Alexanderplatz įvyko Juttos Klamt mokyklos baigiamasis koncertas. Danutė šoko grupėje ir du solo šokius: Brahms'o Slaviškus šokius ir Totorių ritmą, palydint Bela Bartok muzikai. Šis išraiškos jėgos kupinas šokis susilaukė didžiulio pasisekimo. Šias eilutes rašanti matė ją, atrodančią lyg mažytę mergaitę milžiniškoje scenoje, kuri stovėjo lyg apstulbusi, publikai plojant ir šaukiant, rodos, be galo. Tai buvo jos pirmasis didelis pasisekimas gyvenime, įkvėpęs jai pasitikėjimo savimi.

Grįžusi 1939 m. pavasarį su diplomu Lietuvon, ji atsivežė nemažą šokių repertuarą su skoningai jos pačios suprojektuotais kostiumais. Tų pačių metų rudenį, jau prasidėjus antrajam Pasauliniui karui, Kauno Valstybės Teatre, orkestrui palydint, įvyko jos vienos pilnas išraiškos šokio koncertas. Danutė pasirodė kaip gaivalingo temperamento, plačios jausminės skalės, kūrybingos teatrinės vaizduotės šokėja, apdovanota ypač stipriu erdvės apvaldymo — choreografiniu kompoziciniu instinktu, labai išraiškiomis, grakščiomis rankomis ir scenoje dominuojančiu grožiu. Ji pažėrė prieš publikos akis labai įvairų savo tematiką ir pasirinktomis savitomis šokio formomis repertuarą. Per vieną vakarą Danutė tapo „žvaigžde“, labai pamilta publikos, nežiūrint kai kurių baleto kritikų bei klasikinio baleto šalininkų skeptiškumo.

Tą patį rudenį ji Kaune įkūrė ritminės gimnastikos ir išraiškos šokio studiją, kuriai po jos pasisekusio koncerto netrūko mokinių. Neturėdama nuosavų patalpų, Studija prisiglaudė Jono Jablonskio vardo pradžios mokykloje, kur vakarais ir savaitgaliais buvo intensyviai dirbama. Savo mokinėms davusi Juttos Klamt technikos pagrindus, būsimas šokėjas ji toliau ugdė, vadovaudamasi ne iš anksto susikurtu metodu, bet intuityva, puoselėdama savo mokinių įgimus talento bruožus, vesdama jas per improvizaciją į individualias, savitas šokio formas, tuo per trumpą laiką pasiekdama gerų rezultatų.

1940 m. pavasarį ji davė savo antrąjį šokio rečitalį su nauja programa ir savo mokyklos pirmąjį viešą pasirodymą Kauno Valstybės Teatre. Pirmojoje programos dalyje buvo pademonstruoti išraiškos šokio elementai: lankstumas, bėgimas, įtampa, šuoliai, spyruokliavimas, erdvės apvaldymas, kvėpavimas,

DANUTĖ NASVYTYTĖ
1940 IR 1943 METAIS

V. AUGUSTINO NUOTRAUKOS

išraiškos pavyzdžiai ir judesiai besikeičiančiame ritme. Antroje dalyje buvo išpildomi grupiniai ir solo šokiai: Danutės asmeniškų solo šokėjos bei pedagogės ir jos jaunųjų šokėjų pasirodymai publikos buvo sutikti entuziastingai. Pripažindama jos darbo reikšmę, Švietimo Ministerija jai suteikė gimnazijos baigimo atestatą.

1941 m. Lietuvą užėmus bolševikams, pati nesirodydama publikai, ji ramiai ir intensyviai tęsė savo darbą su mokinėmis, du kartus išvesdama jas viešumon. Pirmasis buvo vėlyvą rudenį įvykęs grupinis pasirodymas Profsąjungoms Kauno Kultūros Rūmų sporto arenoje, kurio programa susidėjo daugiausia iš stilizuotų lietuvių liaudies šokių, palydimų liaudies dainomis. Atmintin įstrigo „Tekėjo saulelė“ ir lyrinės gruzinų dainos „Suliko“ interpretavimas ir t.t. 1941 m. pavasarį Vilniaus Miesto Teatre įvyko koncertas, kuriame jaunesniųjų ir vyresniųjų mokinių šokių grupės pasirodė su Danutės choreografijos šokiais ir jau sparčiai pirmyn pažengusios jaunos solistės — Elena Čiurlytė, Liucija Grigaliūnaitė, Meilė Kairiūkštytė, Birutė Vaitkūnaitė ir Aldona Valeišaitė su savo pačių sukurtais šokiais.

Pirmojo bolševikmečio metais Studija neteko kelių pažengusių mokinių: vienos repatriavo, kitos buvo išvežtos trėmimų dienomis į Sibirą. Didžiausias asmenišką smūgį Danutei buvo jos sužadėtinio žurnalisto Antano Steponaičio išvežimas ir ją sekančiais metais pasiekusi žinia, kad jis mirė. Pradžioje tarsi suakmenėjusi iš skausmo, vėliau, ieškodama užmaršties ji vėl metėsi su didžiausiu įkarščiu į savo darbą.

Pirmaisiais vokiečiųmečio metais jai pavyko gauti Studijai tinkamą butą Kęstučio gatvėje už Kauno Valstybės Teatro pastato. Jame ji apsigyveno pati, užimdama vieną kambarį; salonas tapo mankštos, virtuvė virto persirengimo kambariu, valgomas — mokinių bendravimo patalpa. Antrasis miegamasis buvo paverstas raštine, kurioje taip pat nuolat gyveno viena iš jos mokinių, einanti asistentės pareigas. To pačio aukšto vis-a-vis esančiame panašiam bute, apsigyveno (prieš tėvų norus) keleta jos mokinių, norėjusių savo jauną gyvenimą visai pašvęsti išraiškos šokiui. Su mokinėmis Danutė dalijosi visu savo gyvenimu.

1941-44 metų laikotarpyje Danutė davė kelis solo rečitalius. Šalia publikos pamiltų šokių — lyriškos Banaičio „Lopšinės“, Beethoveno „Minueto“, De Falla „Ugnies šokio“, Sibelijaus „Liūdno Valso“, Albenizo ispaniškos nuotaikos „Po palmėmis“, Bela Bartok „Amok“, žavaus, jaunatviško „Įsimylėjusios mergaitės šokio“ (kompozitoriaus nebeprisimenu), Ira

Gershwin "Rhapsody in Blue" ir kt., ji darė įvairiausių bandymus, judesiais interpretuodama eilėraščius, naudojo lietuvių liaudies ir koncertinių dainų palydą, ieškojo įkvėpimo M.K. Čiurlionio paveikslų cikluose ir kt. Jos pačios ir mokinių koncertai vykdavo Kauno Miesto ir Jaunimo Teatruose, Vilniaus, Šiaulių, Panevėžio, Marijampolės teatruose ir kt. Į pedagoginį darbą Danutės Studijoje įsijungė jos buvusi kolegė Kūno Kultūros Kursuose Salomėja Skriskaitė, lankiusi Dalcrozo mokyklą Vokietijoje. Ji dėstė ritminę mankštą su įrankiais — sviediniais, lankais ir kėgliais. Tautinius šokius dėstė mokytoja Kazakaitytė.

Studijoje buvo ypač daug dėmesio kreipama į muzikinės palydos aukštą standartą. Danutės Nasvytytės Studijos ir koncertų pianistais buvo Andrius Kuprevičius, Julija Rajauskaitė, Donatas Nasvytis ir Giedrė Nasvytytė (dabar komp. Gudauskienė). Šiai pastarajai talkininkavimas sesers darbe buvo tikrai lemtingas. Iš prigimties linkusi ne į metodiškas pianino studijas, o į laisvą improvizavimą, taip reikalingą Danutės Studijoje, Giedrė nuo to laiko nejučiomis pasuko kompozitorės keliu.

Per tuos kelis metus labai išryškėjo Danutės — išraiškos šokio choreografės ir ritminės gimnastikos pedagogės talentas. Pamažu jos dėmesys kryo nuo savęs pačios, nuo šokėjos darbo, į vis labiau ją absorbuojantį pedagoginį darbą. Jos Studijoje buvo apie 200 mokinių; šalia išraiškos šokio studentų, buvo vaikų, paauglių ir suaugusių moterų ritminės gimnastikos grupės. Su ritminės gimnastikos pamokomis ji lankė įvairius Lietuvos provincijos miestus, buvo

dėstytoja Miltinio vadovaujamam Panevėžio Dramos Teatre, dirbo su Profesinėm Sąjungom, dėstė rytinę gimnastiką Kauno radiofone. Ji dirbo karštingai, nebodama visokių karo metais pasitaikiusių sunkumų: šalčio, maisto trūkumo, pavojingų nuolatinių kelionių nekūrenamais ir dažnai sabotuojamais traukiniais. Ji fanatiškai tikėjo į savo darbo svarbą, be galo jį mylėjo, buvo ne tik pati pasiryžusi viską jam paaukoti, bet to paties be atodairos reikalavo iš savo artimųjų ir mokinių. Kartais tokia įtampa buvo sunkiai pakeliama jos aplinkoje gyvenantiems žmonėms. Kaip įprasta įvairių menų mokyklose, būdavo mokinių nepasitenkinimų bei mažų maištų, tekdavo dėl to mokines ir prarasti. Smarkiai Danutę sukrėtęs įvykis buvo 1942 m. rudenį dalies jos pažangiausių mokinių staigus išvykimas tęsti studijų į Rosalia Chladek mokyklą Vienoje. Bet kaip buvo įprasta jos gyvybingai prigimčiai, ji ir toliau įtemptai dirbo, prisiaugindama naujų talentingų mokinių, ypač daug žadančią Jonę Kviecinskaitę-Kvietytę, iš Vokietijos slapta grįžusią, anksčiau studiją lankiusią Izoldą Poželaitytę ir kt.

1943 m. ji suruošė du savo šokių recitalius Kaune ir Vilniuje, mokinių koncertą Talinne, suorganizavo studijų kelionę po Vokietijos žymiąsias šokio mokyklas. 1944 m. pavasarį Kauno Jaunimo Teatre įvyko jos mokinių baigiamasis koncertas. Ypač išliko atmintyje puikios gimnastės Liucijos Grigaliūnaitės saulėti šokiai, Aldonos Valeišaitės trapus Mompou "Kartą pavasarį", grakštus Rameau "Šokis su tamburinu" bei Jonės Kviecinskaitės temperamentingi šokiai su kastinetėmis. Danutei tai buvo jos trumpo,

DANUTĖ NASVYTYTĖ SU SAVO IŠRAIŠKOS ŠOKIO STUDIJOS MOKINĖMIS 1941 METAIS KAUNE.

ŠOKIO STUDIJOS MOKINĖMIS 1941 METAIS V. AUGUSTINO NUOTRAUKA.

**PASKUTINIS DANUTĖS
NASVYTYTĖS —
ŠOKĖJOS
PASIRODYMAS
MEMMINGENE 1947
VASARĄ**

Po koncerto:

Vytautas Valiukas, pianistė
Horta Wieser, Danutė
Nasvytytė ir Salomėja
Nasvytytė.
Nuotrauka K. Daugelas.

kūrybingiausio gyvenimo laikotarpio pabaiga.

Besitariant antrajai okupacijai, tuo tragišku mūsų visos tautos metu, lūžo ir kiekvieno asmeniškas gyvenimas. Danutei ir didžiūmai jos mokinių teko palikti Lietuvą. 1943 m. rudenį ištekęs už talentingo violisto Stasio Gabriolavičiaus, Danutė su visa šeima nuklydo į Dresdeną, kur karo nublokšta gyveno dėdės Stepono Nasvyčio šeima. Stasiui Gabriolavičiui trumpą laiką teko groti Dresdeno Filharmonijos orkestre. Deja, kaip ir visus kitus lietuvius pabėgėlius, Arbeitsamtas jį greitai privertė pereiti dirbti į ginklavinę industriją. Danutei tęsti savo darbą nebuvo jokių sąlygų. Porą kartų ji dalyvavo mišriuose lietuvių pabėgėlių koncertuose Dresdene. Frontui besitariant, ji buvo viena iš iniciatorių suorganizuoti lietuviams tremtiniams išvežti iš supamo miesto traukinį, kas pavyko didžiojo Dresdeno bombardavimo išvakarėse. Iš visos Danutės šeimos tuo traukiniu tepasinaudojo tik dr. Nasvytis, su dalimi mantos išsiųstas ieškoti šeimai prieglaudos kur nors Šveicarijos pasienyje, kur anksčiau jau buvo nuvažiavę keli giminės. Jauniems vyrams išvažiuoti tuo traukiniu vokiečiai nedavė leidimų. Danutė, nenorėdama palikti vyro, nepasinaudojo tuo tremtinių ešalonu; jos Motina nutarė nepalikti dukters ir žento dideliame pavojuje vienų ir pasiliko su jais. Užėjus tą naktį Dresdeno baisiajam bombardavimui, veik per stebuklą jie visi liko gyvi. Tėvui išvažiuojant pabėgėlių traukiniu, su didžiausiais sunkumais trumpam buvo atvažiavusi Berlyne įstrigusi vidurinė sesuo. Pabėgėlių bangoms Vokietijos sostinę užplūdus, dideliame sumaištyje jai pavyko gauti visai šeimai leidimus ir geležinkelio bilietus kelionei į Vakarų. Stasiui išėjus dirbti naktinėn pamainon, Danutė atvažiavo aplankyti atvykusios se-

sers ir Motinos, gyvenančios pensijone vilų rajone, esančiam netoli Dresdeno geležinkelio stoties. Bevaikarojant ir besitariant, kada ir kaip geriausia bus išvažiuoti iš supamo miesto, prasidėjo didysis dviejų bangų Dresdeno bombardavimas. Trys karštai besimeldžiančios moterys su grupe vokiečių išgyveno tą klaidingą naktį neapsaugotame vilos pusrūsyje. Prisijungus prie jų netoli gyvenusiam inž. Broniui Banaičiui, kurio šeima jau buvo išvykusi anksčiau minėtu traukiniu, joms pavyko per liepsnas prasimušti į rytinį Dresdeno priemiestį ir po 2 dienų pėsčiomis pasiekti stotelę, iš kurios tebeėjo į Vakarų pergrūsti traukiniai. Palikusios visą pabėgėlių turtą degančioje viloje, moterys tesinesė tik mažus ryšulėlius: Motina truputį maisto, sesuo keletą sugriebtų drabužių, Danutė savo diplomus ir kelias šokėjos fotografijas, su kuriomis niekada nesiskyrė, o inž. Banaitis savo brolio kompozitoriaus kūrinių rankraščius. Turint bilietus, į traukinį be begažo šiaip taip pavyko įsisprausti. Buvo vargo su Danute, kuri vis blaškėsi, kartodama, kad turi grįžti į degančius Dresdeno griuvėsius ieškoti savo vyro. Ją reikėjo jėga laikyti, įtikinėjant, kad jei Stasys liko gyvas, juodu susiras per Vakaruose esančius giminės. Susirado juodu netrukus sveiki ir gyvi vakarų Vokietijoje. Namas, kuriame jie Dresdene, buvo nupūstas taip vadinamo "Volltreffer" — tiesioginiai pataikiosios sprogstamosios bombos. Jame žuvo visi Danutės kostiumai, būtinybė šokėjai, kurių pokario metais nebebuvo galima atstatyti. Stasys, būdamas bombardavimo naktį darbovietėje, išsigelbėjo drauge su savo viola, su kuria Vokietijoje niekada nesiskyrė. Greitai atėjusią karo pabaigą Gabriolavičiai išgyveno su Danutės tėvais mažame švabų kaimelyje Lonsee bei Ulm. Po karo juodu prisiglaudė Dillingen am Donau

pabėgėlių stovykloje, kurioje susispietė pajėgus lietuvių styginis kvartetas: Izidorius Vasyliūnas, Povilas Matiukas, Stasys Gabriolavičius ir Mykolas Saulius. Danutė mėgino pastoviau mankštintis, kartkartėmis pasirodymama mišriose tremtinių koncertų programose, didelėmis pastangomis vėl įsitaisiusi keletą šokėjos kostiumų. Bet jos visos svajonės jau tada sukosi apie pedagoginį darbą ateityje, kurias dar labiau sužadino visų jos plačiai išsiskirčiusių mokinių suvažiavimas Eichsatte 1946 m. vasarą.

Nesulaukdami pabėgėliams įsileisti Amerikon įstatymo, nepriteklių išvarginti, šlyjant Stasio sveikatai, Gabriolavičiai 1947 m. rudenį staigiai nutarė emigruoti Australijon, nors visa šeima jau turėjo affidavitus vykti į Ameriką, ten anksčiau išvažiavusios sesers Giedrės rūpesčiu. Danutei ir Stasiui Australija atrodė „pažadėtoji žemė“, kurioje juodu abu tikėjosi galėsia vėl eiti savo pašaukimo keliu, kai Amerikoje menininkams prasimušti buvo tikrai maža vilčių.

Pradžioje „pažadėtosios žemės“ duona buvo sunki. Keletą pirmųjų metų reikėjo atlikti sutartą fizinį darbą, Danutei ligoninėje, o jos vyrui fabrike. Netrukus gimus sūneliui Sigitui, Danutė buvo nuo fizinio darbo išpareigojimų atleista. Tada ji vėl ėmė svajoti apie savo pedagoginio darbo tęsimą, turėdama tam savo vyro absoliučią paramą. Mažai treniravusis pokario metais, ypač tapus motina, ji juto, kad nebetenka šokėjos technikos, reikalaujančios kieto, sistemingo darbo, kuriam nebuvo sąlygų. Tuo metu ji pradėjo vis aiškiau justi įgimtos širdies ydos žymes. Realizavusi, kad jos šokėjos dienos pasibaigė, jau Lietuvoje karštai pamiltas pedagoginis darbas tapo jos gyvenimo prasme.

Netrukus subūrusi apie save penkių jaunų lietuvačių

būrėlį, Danutė porą metų vakarais su jomis intensyviai dirbo. 1952 m. rugsėjo mėn. Melbournе įvyko Dana Nasvytis Creative Dance Group supažindinimo vakaras žurnalistams, foto reporteriams ir kviestiniams svečiams. Jų tarpe buvęs vienas australietis turtuolis, kuris pasiūlė finansinę paramą jį sužavėjusios grupės išvykoms po Viktorijos provincijos miestus. Po to parodomąjį vakarą australų spaudoje tilpo daug grupės nuotraukų ir palankių atsiliepimų. Rugsėjo 19 d. įvyko pirmasis grupės viešas koncertas Melbournо Universiteto salėje, žymiam muzikui Sir Bernard Heinze globojant. Programoje buvo pademonstruoti išraiškos šokio elementai ir išpildomi grupiniai šokiai: Schuberto „Moment musical“, De Falla „Ugnies šokis“, Rachmaninovo trijų dalių „Suite fantastique“, Albenizo „Po palmėmis“, australiečio kompozitoriaus Frank Hutchins šokis vaikams „Wattle“ ir Strauss-Schuttle „Valse finale“. Solo šoko E. Kesminaitė Scriabino „Tambourine“, D. Dimidavičiūtė Turrina „Rharnou“, I. Kaunaitė Bela Bartok „Allegro barbaro“, B. Mažeikaitė Mompou „Žiedas pavasarį“, J. Kesminaitė Liszto „Himną jūrai“. Visų šokių choreografija ir kostiumų eskizai buvo Danutės Nasvytytės kūryba.

Koncerto programos įvadiniame žodyje grupės vadovė pareiškė viltį Australijoje išpopuliarinti išraiškos šokį ir įvesdinti ritminę gimnastiką kaip auklėjimo priemonę mokyklose. 1952-53 m. įvyko numatytos grupės gastrolės po Pietinės Australijos įvairius miestus — Canberrą, Adelaidę, Geelong, Daylesford ir kt. 1952 m. Dana Nasvytis Creative Dance Group atliko šokius australų kompozitoriaus John Anthill operos „Endymion“ pastatyme, kuriam dirigavo

IŠEMIGRUOJANČIUS Į AUSTRALIJĄ GABRIOLAVIČIUS 1947 METAIS IŠLYDI DANUTĖS TĖVAI IR DĖDĖS J. BANAIČIO ŠEIMA.

pats kompozitorius. Spaudos atsiliepimai visur buvo puikūs. 1953 m. Canberroje įvykusiame koncerte šokių grupėje buvo jau 10 šokėjų. Danutės Nasvytės grupė koncertuodavo ir lietuvių publikai, kuri ją sutiko su entuziasmu ir dideliais lūkesčiais.

Australiečio mecenato pagalba Danutei pavyko įsigyti mokyklos darbui tinkamą didelę vilą geroje Melbourne dalyje, be jokio pradinio įmokėjimo. Su Valijos gubernatoriaus Sir John Wren parama buvo įsteigta Dana Nasvytis School of Modern Dance. Mokykloje buvo įvesti aukšti darbo standartai: ilgos darbo valandos, akompanuoti pakviestas geras latvis pianistas Villis Ilster, grupės pasirodymams buvo siuvami puošnūs kostiumai. Tas viskas turėjo brangiai kainuoti ir mokytojai, ir mokinėms. Nežiūrint mecenato pradinės paramos, veltui dirbančios entuziastingos vadovės, kuri turėjo savo vyro besąlyginį pritarimą, gabių mokinių, kurios surinkdavo lėšas apmokėti profesionalui pianistui ir įsigydavo koncertams reikalingus brangius kostiumus. Šis tikros meilės darbas tapo nepakeliama finansinė našta ir grupei, ir jos vadovei.

Po eilės metų darbo fabrike Stasys Gabriolavičius buvo priimtas į Melbourne simfoniją ir vėliau tapo vilolų sekcijos koncertmeisteriu. Didelio namo priežiūra ir nemaži mėnesiniai mokėjimai, griuvę ant jo pečių ir lepinimo reikalingų instrumentalisto rankų, ilgainiui tapo nebepakeliami. Griežti reikalavimai mokinėms per metų eilę, nesulaukus grupės darbui pastovios paklausos, ėmė pakirsti visų ištvermę. Porai šokėjų iškritus iš grupės dėl vedybų, į ją įsijungė australietės, kurioms buvo svetima lietuvių darbo etika. Pamažu aiškėjo, kad Danutės svajonės išpopuliarinti Australijoje išraiškos šokį, įkūrus mokyklą, kuri, jos žodžiais „gali išvystyti naują išraiškos šokio kryptį, panaudojant Australijos jaunystę ir vitališkumą“, nebeišsipildys. Pažįstantiems Danutę nesunku įsivaizduoti, koks didelis smūgis jai buvo išsvajotos mokyklos uždarymas ir šokio grupės išsi-skaidymas 1959 m. Per pirmąjį kūrybingą dešimtmetį Australijoje, Danutę pažinusių liudijimu, ji buvo dažnai nuvargusi, šokėjos išvaizdą prarandanti, bet vis dar graži, pilna entuziazmo moteris. Mokyklos netekus, ji pamažu atitolo nuo lietuvių, nuo savo draugų ir gyveno užsidariusi savo šeimoje. Daug džiaugsmo jai teikė augas jos talentingas sūnus, vėliau subrendęs į pajėgų dailininką ir meno mokytoją.

1960 m. Danutė pradėjo naują, sėkmingą pedagoginės karjeros australiečių mokyklose laikotarpį. Ji visa atsidėjo tam 25 metus trukusiam darbui Siono ordino vienuolių gimnazijose Viktorijos provincijos miestuose. 1956-57 m. dėščiusi išraiškos šokį Clarendon

DANA NASVYTIS CREATIVE DANCE GROUP
AUSTRALIJA 1953

mergaičių gimnazijoje Ballarate, nuo 1960 m. ji mokytojavo Box Hill (10 metų), Warrigal (6 metus) ir Sale (24 metus), iki sulaukė 67 metų amžiaus. Sakoma, kad ji buvo labai pasišventusi savo darbui, reikalaujančiam nuolatinių kelionių iš Melbourne į darbo vietas. Ji buvo labai mylima mokytoja, vadinama Madame Dana, kurios paruošti metiniai mokinių pasirodymai tuose miesteliuose buvo laikomi didelėmis šventėmis. Paskutinis toks pasirodymas įvyko 1982 m. spalio mėn., jos anūkės Lolantos gimimo išvakarėse. Per eilę metų pamažu šlijusi sveikata, į kurią ji mažai tekreipė dėmesio, nutraukė jos darbą. Paskutinius 6 mėnesius ji sunkiai sirgo. Dėl su širdies liga susijusių komplikacijų išgulėjusi 2 mėnesius Melbourne Šv. Alfredo ligoninėje, mirė paruošta lietuvių kunigų, ji amžinai užmigo 1983 m. balandžio 19 d. naktį.

Melbournio dienraščiai „The Age“ ir „The Herald“ paminėjo Madame Dana Nasvytis of Dance mirtį il-gokais nekrologais, iš kurių galima spręsti, kad jos darbas Australijoje pareikalavo didelio pasiaukojimo ir atnešė neužtenkamai viešo pripažinimo. Australija sužinojo apie išraiškos šokį dalinai jos pastangomis, bet susilaukė tarptautinio pripažinimo, deja, be jos. Jos naujoviškos šokio idėjos Australijoje buvo teprimtos tik paskutiniu metu. Nekrologai pripažino Danutės, kaip auklėtojos ir pedagogės, didelę įtaką į jos daugybės mokinių gyvenimą. Jos dideliu būriu su vienuolėmis-

mokytojomis susirinko atiduoti paskutinę pagarbą savo mylimai Madame Dana. Apsirengusios gimnazijos uniformomis, jos sudarė garbės špalerius, nešant Danutės karstą į kapines, po lietuviškų laidotuvių mišių Šv. Jono bažnyčioje. Į amžinatvę ją palydėjo nemažas būrys lietuvių ir kelios mokslo draugės iš Šv. Kazimiero gimnazijos Kaune.

Jeigu Danutei Nasvytytei būtų buvę lemta gyventi savame krašte, jos įnašas į Lietuvos šokio istoriją būtų buvęs tiek pat svarbus, kiek Marthos Graham Amerikoje. Danutės darbas buvo tartum gaivalinga banga Lietuvos šokio gyvenime. Deja, jai ir daugumai mokinių pasitraukus į Vakarus, paliko mažai žymių. Studijos patalpas Kęstučio gatvėje su visais Danutės asmeniškais daiktais perėmė Kauno Teatro baletas. Sakoma, kad dabar Kaune gyvuojanti išraiškos šokio grupė "Sonata" esanti keletos Danutės mokinių darbo vaisius (o gal nauja modernaus šokio banga atėjusi iš Vakarų per Lenkiją?). Bet ir šiandien Lietuvoje po gerų 40 metų šokio kelias tebėra neatskiriama susijęs su rusų baletu mokykla ir jos tradicijomis, kai Vakarų pasaulyje padarytas didžiulis šuolis į priekį. Išraiškos šokio ir baletu jungtis išsivystė į naujas, gyvybingesnes šokio formas, kurios Amerikoje pasiekė didelio žydėjimo

Balanchino ir Jerome Robbins kūryboje.

Vienas jaunystės draugas rašė: "Danutės mirtis mums visiems ypač skaudi, nes ji sutapo su mūsų gyvenimo pačiu gražiausiu laiku". Ji buvo tipinga savo kartos atstovė, kartos, augusios ir brendusios laisvoje Lietuvoje, išugdytos Vakarų kultūros įtakoje, stipriai savo tėvų motyvuotos padaryti įnašą į savo krašto kultūrinį lobyną. Lietuvos valstybės žlugimo tragizmas skaudžiai palietė šią kartą, kuri savo pajėgiausius metus turėjo pragyventi svetur, besiblaškydama tarp savo jaunystės polėkių įgyvendinimo troškimo ir kietos gyvenimo realybės reikalavimų. Danutė buvo viena iš nedaugelio savo kartoje, kurie visą gyvenimą liko ištikimi savo pašaukimui ir gyvenimo stiliui. Deja, kaip ir visi jos kartos lietuviai išeiviai, ji atidavė savo brandžiausius metus, praturtindama ne savojo, o kitų kraštų gyvenimą.

Nutrūkus jos šokio kūrėjos ir choreografės darbui, sakoma, sunku buvę joje beatpažinti kadaise gyvenimo džiaugsmo ir ugnies pilną šokėją. Bet mums, jos kartos žmonėms, ilgus metus jos nemačiusiems, ji pasiliko atminimuose nepaliesta laiko, tartum mūsų visos kartos jaunystės aspiracijų įsikūnijimas, kartos, kuri taip trumpai težydėjo savojoje žemėje.

DANA NASVYTIS CREATIVE DANCE GROUP AUSTRALIJA 1954

LERMONTOVO „LIETUVAITĖ”

150 METŲ ROMANTINEI POEMAI

ALF. TYRUOLIS

Žymusis rusų romantinės poezijos atstovas Michailas Lermontovas (1814-1841) domėjosi lietuviška tematika, kaip ir kitas klasikinis jų poetas Aleksandras Puškinas. Studijuodamas Maskvos universitete (1828-1832), Lermontovas, be kitų poemų, parašė ir „Lietuvaitę” („Litvinka”, 1832). Tai buvę patys produktingiausi jo kūrybos metai — tada parašęs per 300 eilėraščių ir 3 dramas. Bet brandžiausiais jo kūrybos metais reikia laikyti 1840 metus, kada parašė poemą „Demonas”, „Mcyri” ir romaną „Mūsų laikų didvyris”. Lermontovo poezijos muzikalumas, gal net didesnis už Puškino, veikė ir kitus poetus.

„Lietuvaitės” siužetą Lermontovas radęs senoje rusų kronikoje. Poemos veiksmas turi ryšio su rusų lietuvių kovomis XV a. pabaigoje ir XVI a. pradžioje. Kai kas į „Lietuvaitę” perėjo iš jo ankstesnės poemos „Džulio” (1830), kai kas randama vėlesnėje „Bajoras Orša” (1835). Tačiau visų Lermontovo poemų bendra žymė — poeto „ego”. „Iš tikrųjų tos apie savo aš besisukančios ir intymios poemos, reprezentuojančios įvairių emocinių būsenų kroniką, turi tą vieną dominuojantį elementą, sako J. Mersereau (knygoj „M. Lermontov”, 1962).

Kaip ir pats poemos autorius Lermontovas, „Lietuvaitės” herojus Arsenijus yra karys. Lermontovo tėvas buvo škotų karininkas Learmont, o motina rusų bajoraitė. Jų sūnus Michailas, baigęs Petrapilio gvardijos kadetų mokyklą, tarnavo gvardijos pulke. Išstremtas į Kaukazą už eilėraščių „Poeto mirtis” (mirus Puškinui), Lermontovas ten parašė ar bent užmezgė savo geriausius, jau minėtus kūrinius. Tik juose dar aukščiau, negu „Lietuvaitėje”, iškyla tas pats išdidžios vienatvės paniekintame pasaulyje motyvas.

Patriotinio motyvo atžvilgiu „Lietuvaitės” poemai įtakos galėjo turėti Adomo Mickevičiaus ankstyvoji poema „Gražina” (1822), o kai kurios vietos primena ir Mickevičiaus „Konradą Valenrodą” (1827). Tai ir suprantama, nes jaunasis Lermontovas skundėsis, kad rusų literatūra esanti neturtinga ir kad dėl to tenkų skolintis iš svetimų autorių. Ypač pamėgęs jis buvo W. Scottą, Hugo, Šilerį, Heinę, Mickevičių, o labiausiai ji

veikęs ir jam įtakos turėjęs Baironas. Šis poetas jam artimas buvo savo individualistine, egocentrine ir pesimistine pasaulėžiūra. Bairono veikiamas, Lermontovas, „poetas pranašas”, ėmęs išsiskirti iš visuomenės, ėmęs nuo jos šalintis. Visuomenę lygiai taip pat kritikuoja „Mūsų laikų didvyris” Pečorinas, kaip ir Puškino Eugenijus Onieginas to pat vardo veikale.

Individualistinių ir tam tikrų demonistinių charakterio bruožų jau galime pastebėti ir Lermontovo „Lietuvaitės” Arsenijuje. Jo pilyje liūdi kovoje su lietuviais pasigrobta lietuvaitė Klara. Pats Arsenijus — „garsus, turtingas ir narsus karys”, žiūrįs į kitus, net į savo svečius, su panieka. Kovingo kario kaktoje po kovų su totoriais ir lietuviais jau buvę matyti „lietuvių kardo pėdsakų”. Jam nerūpėjo nei lietuvių gintaras, nei kitos gėrybės, kaip lauktuvės žmonai, nes taip buvo pamilęs pasigrobtą belaisvę lietuvaitę, kad už ją būtų galėjęs „parduoti tėvynę, žmoną, vaiką”.

Arsenijaus apleista žmona persikelia gyventi į vienuolyną, o jos vietoje pily apsigyvena belaisvė su kanklėmis ant kelių. Bet jos kanklės nebedarnios, nes Klara siunčia žvilgsnį į vakarus, kur jos „tėvynė, dainius narsuolis.” O čia ji turi mylėti tą, kuris nuterėjo jos tėvų laukus, turi rodytis linksma, turi rodyti meilę svetimai kalbai. O jos tėvynėje —

Merginos laisvos ten! Ir siekti nieks

Nebando meilės smurtu — nepasieks!

Taip širdyje Klara puoselėja išsivadavimo valandą, o tuo tarpu turinti išmokti slėpti neapykantą ir ilgesį.

Per pilies puotą Arsenijus prisipažįsta Klarai, kas iš tikrųjų esąs:

Nekaltas aš tik prie tavos krūtinės,

O tarp kitų žiaurus aš ir laukinis!

Šis didvyris, pilnas išdidumo ir paniekos kitiems, meilės aistros pagautas, dabar sakosi eąs jos belaisvį vergas. Klara bus buvusi žymaus lietuvių karo vado ar net valdovo duktė, nes, Arsenijaus žodžiais, ji esanti „gimusi įsakinėti.”

Klaros patriotizmas verčia ją būti atvira Arsenijui. Ji jam prisipažįsta, kad jo meilė jai esanti ne viskas, nes

visa čia jai svetima: čia nemato nei žydrosios Vilijos (Neries), negirdi nei Lietuvos dainų. Už viską jai brangesnė laisvė, nors Arsenijos vietoj laisvės jai galėtų viską pasiūlyti.

Priartėja Klaros išsilaisvinimo valanda. Naktį į pilį įsiprašo du pakeleiviai, kuriuos tik nenoriai sargybinis įsileidžia. Arsenijus juos priima, vaišina. Vienas jų po apsiaustu turi ginklą. Vienas senas, kitas — jaunas, be abejo, anas Klaros užsimintas narsuolis. Juos, ypač jaunąjį, pamačius, Klara susijaudinus išbėga į savo kambarį. Naktį išgirsta už sienos svečio dainuojamą gimtinių dainą:

*Štai vėl . . . kažkas dainuoja . . . Kas jisai?
Tu supratai, belaisve! Tai tasai,
Kurio galingą žvilgsnį, kaktą plačią
Tu pažinai, vos pažvelgei į svečią!*

Daina primena Klarai tėviškę, ir ji, paėmus kankles, pati ima dainuoti, ir “nerami styga ima aidėti džiaugsmu ir viltimi”. Poetas sako, kad panašios dainos tu niekur nebūtum galėjęs išgirsti, — toks skausmingas buvo jos aidas. Kai tą dainą išgirdo ir svečiai, jiems buvo aiškus jų kelionės tikslas.

Ryte sargybinis buvo rastas negyvas, ir tik likusios žymės — pro atdarą langą nuleista drobė ir žolėje

batuku įmintas takas. Klara buvo išlaisvinta ir pabėgusi su tais pakeleiviais.

Arsenijus, tą žinią išgirdęs, likęs lyg “stabas vietoj”, lyg pamišęs. Užgriaudęs lyg perkūnas, prisieki keršyti.

*Anksčiau jau žmones niekinęs visus,
Pamišėlis tas — niekšas nūn baisus.
Ir kuo gi tapti jam dabar kitu,
Su savo degančia širdim, protu?*

Pagaliau vėl didysis kniazius išžygiuoja Lietuvon, ir dėl savo laisvės “dreba Lietuva”. Stovykloje mažai matytas kovotojas “iš priešų tik vienam kerštą jautė”.

*Arsenijus — narsusis tas karys.
Krūtinėje maištingą gaisrą jis
Nusprendė pagaliau krauju užlieti.
Tam, kad vienos išmokyti nemylėti,
Nekenčia jis visų! Aplinkui štai
Jo nukautų jaunų karių šimtai.*

Bet atsigriebę lietuviai ėmė spausti rusus, ir Arsenijus greit pasijuto “priešų sienos” apsuptas. Tada jis pamato lengvuose šarvuose Klarą ir nuleidžia kardą žemyn, kaip kadaise karžygiškoji Orleano mergelė Joana nuleido prieš anglų karį Lionelį. Bet šiuo kartu Klara pasielgė taip, kaip Mickevičiaus Gražina, kuri, vyrui susidėjus su priešais, pati išėjo su jais susidoroti. Jai terūpėjo krašto laisvė. Ji, kaip ir 1831 m. sukilimo karžygė Emilija Platerytė, į kovos žygį vedė karius:

*Pirmyn, kariai! Drąsiau pirmyn! Štai jis!
Nebus vilties laimėti, kol nekris
Šis rusas prakeiktasis! Prieš jo jėgą
Mes nesitrauksim, nors kiti ir bėga.*

Trys ietys pervėrė jo širdį, ir jis miręs ne taip, kaip miršta žmonės: “nei priekaišto, nei skundo, nei dejonės”. Čia Lermontovas dar pridėjo pesimistinę Bairono nuotaiką, sakydamas, kad Arsenijaus širdy kovojęs gėris su blogiu ir nugalėjęs pastarasis.

Arsenijaus pilis liko apleista lyg ano paskutiniojo Vakarų Europos riterio. Plieno šalmas jau nebekabojo ant sienos, tik kambaryje dar tebebuvo belaisvės grotos kanklės su aplink jas apvyniota styga.

Vienuolyno maldose, už mirusius kartais būdavęs paminimas ir Arsenijus, bet tarp protėvių herbais papuoštų karstų jo karsto nebuvo. Ir niekas neverkės dėl jo, išskyrus vieną vienuolę, kuri gailėjusis to, kuris “nesigailėjo jos”. Be abejo, tai jo žmona, verkianti dėl to, kad “taip labai buvo apgautas”.

Jeigu Lermontovo “Lietuvaitės” Klara turi panašumo su Mickevičiaus legendine Gržina, tai Arsenijuje gal būtų galėtume įžiūrėti kai kurių Šekspyro Ričardo III charakterio žymių. Bet tikrų žinių neturim, kas Lermontovą paskatino kurti šį charakterį.

Jei ši Lermontovo poema ne labai “prie širdies” patiems rusams, tai ir lietuviai ja ilgai nerodė didesnio susidomėjimo. “Aušros” metu jie turėjo įtaigesnių kūrinių iš lenkų literatūros, kur buvo keliama patriotiniai motyvai. Nors Lermontovo poezija versti į lietuvių kalbą buvo pradėta jau praėjusio amžiaus antroje pusėje ar pabaigoje, o dar daugiau versta šio amžiaus pradžioje, bet Lermontovo “Raštuose”, išleistuose 1922 m. (vertė A. Valaitis), “Lietuvaitės” vertimo nerandame. Bet, kad ta Lermontovo poema būtų buvusi visiškai užmiršta dar prieš I pasaulinį karą, negalėtume pasakyti. Jonas Ralis, pasinaudodamas poemos siužetu, dar 1906 m. Kaune buvo išleidęs “Lietuvaitę”, dramatišką veikalėlį iš senobiško lietuvių gyvenimo, penkiuose veiksmuose”. Taipgi bene prieš I pasaulinį karą amerikiečių spaudoje buvę skelbta, kad į lietuvių kalbą išversta Lermontovo “Litvinka”.

Po II pasaulinio karo Vilniuje išleistoje Lermontovo poezijos rinktinėje (1952) irgi nebuvo tos poemos vertimo. Gal negauta leidimo jai versti, gal neversta dėl jos turinio — lietuviai vis dėlto nugali rusus, o ir poemos pabaiga turi religinį atspalvį.

Bet netrukus po minėtos Lermontovo poezijos rinktinės išleidimo periodinėje spaudoje buvo atspausdintas, kad ir sutrumpintas, Lermontovo “Lietuvaitės” vertimas. (Vertė Vyt. Bložė, “Pergalė”, 1954, Nr. 10).

Šiame vertime iš 24 skyrelių praleisti 5, ypač kur yra patriotinių ar religinių užuominų. Vertime vietoj pasinaudojama net per plačia vertėjo licenzija, pvz. originalo žodis “Bog” (Dievas) verčiamas “gamta”, o tai jau yra priešinga originalui, ir galim būti tikri, kad Lermontovas niekad nebūtų sutikęs su to žodžio pakaitalu.

“Lietuvaitės” vertimo pasigendame ir Lermontovo poezijos rinkinyje 1964 m. išleistame Vilniuje. Gal manyta, kad šalia “Demono”, “Mcyri”, “Maskarado” jai ne vieta. Bet tiek prieškariniuose, tiek pokariniuose Lermontovo raštų leidimuose rusų kalba ji randama ir todėl žinoma ir platesniam pasauliui.

ISIBROVELĖ

MARIJA KUHLMANIENĖ

Savo pašąmoningose, o gal net ir šiek tiek sąmoningose fantazijose Jonė Janulaitienė svajodavo prisivinti savo draugės Vilijos vyrą ir namus, nors teisybę pasakius, pastarosios ištaigi Tiudoro stiliaus rezidencija ją traukė žymiai daugiau, negu ramus ir mažakalbis Povilas Aukštuolis.

Šias jos draugei nelabai lojalias svajones Jonė sau pačiai mėgindavo pateisinti tuomi, kad Vilija nei vieno, nei kito iš tikrųjų nebuvo nusipelnusi.

Ir iš tiesų, ambicinga ir šimtaprocentiniai savo intelektualiais užsiėmimais persiėmusi Vilija nė kiek nebandė savo gerajam, jai siela ir kūnu atsidavusiam vyrui, sukurti bent truputį šeimyniško jaukumo. Ji tik rašė savo esoteriskus straipsnius, tik knisosi bibliotekose, tik visur važinėjo su paskaitom. O viskas kasdieniška kaip ir nebuvo.

Gi savo gražiuoju namu ji tikrai rūpinosi dar mažiau negu Povilu. Jo erdvūs, elegantiškai išdėstyti kambariai buvo prigrūsti nudėvėtai, neaiškios kilmės baldais, visur mėtėsi knygos, laikraščiai, neišgerti kavos puodukai, cigarečių nuorūkos.

Jonė Janulaitienė, kuri vos prieš pusantrus metus buvo išsiskyrusi su vyru, mėgo tvarką ir grožį ir todėl jai, įžengus į Vilijos namus, kaskart suspausdavo širdį. Bet nors ir žinodama, kad jos pastangos būsiančios bergždžios, ji visvien neiškėsdavo laiko nuo laiko nedavusi savo draugei "konstruktyvių" patarimų.

— Tavo vietoje aš, Viliute, šią mėlyną sofą nustumčiau prie anos sienos, tada ant jos besėdint galėtumei pro langą žiūrėti į tą jūsų romantiškąjį berželį, kuris bent man visados taip primena mūsų brangiąją Lietuvą. Arba: kodėl tu pagaliau neišmeti visų šitų pageltusių laikraščių? Žiūrėk, dabar jais tapo apkrautos ne tik kėdės, bet net ir valgomasis stalas!

Tačiau Vilija tik numodavo ranka ir tuoj pat nukreipdavo jų pašnekėsį į ką nors daugiau intelektualiai skatinančio.

Kartą nebeiškentusi, Jonė įslinko į virtuvę ir pradėjo plovinėti sinkoje beveik iki lubų sukrautą vartotų indų stirtą.

— Ką tu čia! Liaukis durnavojusi! Jeigu tos lėkšės

čia jau išstovėjo iki šiolei, jos ramiai gali čia pabūti ir ilgiau.

Vilija beveik jėga išstūmė draugę per slenkstį. — Eime, man rodosi, kad valgomojo bufete dar yra likę du nepanaudoti puodukai, mes iš jų galėsime išgerti kavutės ir aš tau papasakosiu, ką žadu parašyti apie rusų poetą Mandelštamą.

— Bet kas bus, kai vakare iš darbo sugrįš tavo Povilas? Tu gi jam šitame chaose neįstengsi išvirti vakarienės.

— Tada nueisime kur nors į restoraną. Šiuo metu man Mandelštamai žymiai svarbiau, negu kokie ten nuobodūs kotletai.

— Ir negu tavo vyras! — vos vos susivaldė nepridūrusi Jonė.

Grįžusi į savo jaukų, bet toli gražu neištaikingą butuką, Jonė dažnai ir vėl susimąstydavo apie Vilės namus. Pradžioje ji savo fantazijose pasitenkindavo vien kukliu, jau esamų baldų perstatinėjimu, tačiau priėmusi išvados, kad tai beviltiška, nutarė bent mintyse viską išmesti ir pradėti iš naujo. Gerai viską apsvarsčiusi, ji po kiek laiko puikiausiai žinojo, kaip kiekvienas Aukštuolių namo kambarys turėtų atrodyti iki pat detalių. Salione ant langų kabotų nedažyto siamietiško šilko užuolaidos; miegamajame ant komodos stovėtų siaura lalique vazelė, kurioje visada rastųsi įmerkotos dvi rausvos rožytės; didžiosios vonios kambario grindis dengtų gauruotas, gelsvos spalvos kilimas.

Ak, jeigu toji užsispyrėlė Vilė nors sykį paklaustyto jos patarimų! Jei ji pagaliau suprastų šios savo apleistos buveinės fantastišką potencialumą. Bet, žinoma, to niekad nepavyks ir jai taip ir neteks šio puikaus namo išvysti jam priderančioj elegancijoj.

Tačiau gyvenimas dažnai būna kupinas netikėtumų, ir likimas Jonei Janulaitienei staiga suteikė visiškai nenumatytą progą įvykdyti šias savo svajones.

Tuoju po Naujų Metų pakeliui iš bibliotekos Viliją Aukštuolienę ištiko mirtinas širdies smūgis. Tokią visados sveiką, tokią kupiną energijos, tokią dar palyginti jauną!

Povilui šitaip netikėtai tapus našliu, Jonė, kaip jo vėlionės žmonos geriausia draugė tuoj pat persiėmė jį globoti.

— Šiandieną aš tau, Poviliuk, pagaminau tavo mėgiamosios rūkštynių sriubutės. Rytoj, jei norėsi, išvirsiu cepelinų, bet jeigu tu labiau norėtumei kugeliuko...

Liūdintis našlys jai dėkingai spūstelėjo ranką. — Tu man, Jonele, tokia gera, gera...

— Tai juk savaime suprantama. Tu gi žinai, kokios

mes su, amžinatilsj, Viliute buvome artimos. Todėl aš laikau savo šventa pareiga tau dabar likus vienam, tave aprūpinti bent pačiais pagrindiniausiais gyvenimo patogumais . . .

— Bet tai juk didelis klapatas.

— Joks. Aš gi čia buvodavau beveik kasdien, ir viską šitame name žinau tartum jis būtų mano nuosavas.

— Ir gal netrukus tokiu ir taps, — viltingai atsidusdama, mintinai sau pridūrė Jonė.

Greičiausiai taip ir būtų įvykę, jeigu Povilas Aukštuolis gegužės pradžioje nebūtų turėjęs tarnybinių reikalais išvykti Arizonon.

— Nors man tiesiog gėda ant tavęs užkrauti dar vieną pareigą, — jiems atsisveikinant pastebėjo Povilas, — bet būčiau tau be galo dėkingas, jei tu man nesant laiks nuo laiko žvilgtertum į šią mano bakūžę: palaistytum naminius augalus, iš pašto dėžutės išimtum man atėjusius laiškus. Jei sutinki, štai tau Vilės raktas.

Deja, užuot prisilaikiusi šitų jo parėdymų ir klausiusis savo vidinio balso, kuris jai įsakmiai liepė tuo tarpu prie Vilės namo neikišti nė piršto, Jonė Povilui išvykus neiškentė jame šiek tiek neapsitvarkius. Žinoma, tik labai truputį. Labai labai truputį.

Tačiau, kaip girtuoklis po pirmo alkoholio lašo nebeįstengia susivaldyti nenusigėręs, taip ir Jonė pradėjusi išmėtinėti jai tiek metų akis rėžusį Aukštuolių “džiunką”, netgi pati to nepastebėdama įpuolė į tikrą eliminacijos azartą. Ant židinio lentynos parudavusioj sidabro žvakidėj linkstančias nuvarvėjusias žvakes — lauk! Salione ant marmurinio staliuko merdinčių mirtų apdulkėjusį vazonėlį — lauk! Visus senus, pageltusius laikraščius ir žurnalus — irgi lauk, lauk, lauk!

Šitaip apvaliusi visą namą, Jonė išvargusi, bet laiminga grįžo į salioną ir, sunėrusi už nugaros rankas, su pasitenkinimu apsižvalgė aplink. Kaip čia dabar buvo gražu, švaru ir tvarkinga!

Tačiau sekantį rytą Jonei išspagiriojus nuo tvarkymo orgijos, joje pradėjo atsirasti abejonės. Kas bus, jeigu Povilas ims ir pasigės savo nuvarvėjusių žvakių arba kurio nors seno laikraščio? Vyrai gi dažnai būna tokie keisti . . . Tad gal gi būtų buvę išmintingiau klausytis savo vidinio balso, kuris jai taip kategoriškai buvo įsakęs . . .

Bet, deja, dabar viskas jau buvo per vėlu. Galutinai per vėlu. Šį rytą jų gatve pravažiavęs šiukšliavežys jau buvo spėjęs visas Aukštuolių “antikas” nebeatšaukiamai nugabenti į kokius nors tolimus ir jai nežinomus šiukšlynus.

Povilo grįžimo dieną Jonė jam pagamino ypatingai šaunią vakarienę: cosommée madrilene, viščiuką a la Kiev, iškepė tiesioj pūko lengvumo merenginį tortą.

T. KULAKAUSKAS

MERGAITĖ

Aptvarkiusi virtuvę ir tinkamai atšaldžiusi balto vyno butelį, ji persirengė į naują akvamarino spalvos suknelę (jis kartą buvo pastebėjęs, kad toji spalva jai ypatingai tinkanti), užsirūkydama cigaretę, atsisėdo ant sofos.

Tačiau nepraėjus nė penkiom minutėm, ji pagauta naujo įkvėpimo vėl pašoko ant kojų ir savo stipriomis, raumeningomis rankomis perstūmė sofą į ten, iš kur nuo jos matėsi lietuviškasis berželis.

— Štai ji pagaliau atsidūrė ten, kur jai seniai priderėjo būti, — vėl nutūpdama ant išvietintos sofos, atsiduso Jonė. Ji delnu perbraukė per suprakaitavusią kaktą ir dar sykį apsidairė aplink. Taip Povilui šitos permainingos tikrai patiks. Turės patikti. Kas žino, gal jis netgi nuoširdžiai susižavėjęs entuziastingai sušuks, jog nebegalys atpažinti savo senojo namo.

Jai šitaip besvajojant, duryse subraškėjo raktas ir nešinas mažu pilku lagaminėliu į priangį įžengė Povilas Aukštuolis. Įžengė ir taip ir sustojo. Kaip įkaltas. Paskui mirktelėjęs akimis, pradėjo atatupščias trauktis atgal pro duris.

Jonė jį susirūpinusi nutvėrė už rankos: — Povilai, kur bėgi?

— Aš . . . aš pamaniau — man pasirodė, kad aš per apsirikimą patekau ne į savo namus — akivaizdžiai apstulbęs pramurmėjo jis. — Čia dabar viskas taip pasikeitę, taip tuščia, taip tarsi iššluota.

Jis, suraukęs antakius, klausiamai žvilgtelėjo į Jonę. — Nejaugi man nesant, čion buvo įsibrovę vagys?

Nežiūrint joje kylančios panikos, Jonė nesusivaldė nešyptelėjus. — Ne, ne vagys, o aš. Mat, turėdama marias laiko, čia viską kiek aptvarkiau.

— Bet čia nebe mano ir Viliutės namai! Čia dabar

taip svetima ir nejauku.

Jis dar sykį apsidairė aplink. — O kur dingo toji, čia visados stovėjusi mirta? — Povilas Aukštuolis rankos mostu nurodė dabar elegantiškai baltų chrizantemų puokšte papuoštą marmurinį staliuką.

— Toji mirta juk buvo jau beveik nudžiūvusi . . .

— Bet aš ją Viliutei buvau dovanojęs mūsų dvidešimtosios vestuvių sukakties proga! Mudu į ją žiūrėdami visada džiaugdavomės turį tokį darnų, beveik palaimintą vedybinį gyvenimą. Ji mums buvo lyg ir mūsų bendros laimės simboliu.

Povilas žengtelėjo pirmyn ir neramiai akimis apmetė dabar tikrai ištuštintą valgomąjį

— Nejaugi tu būsi išmetusi ir mūsų žvakes? Net ir jas! Tas, kurių šviesoje mes prieš eidami miego, kas vakarą išgerdavom po stikliuką konjako. Tai mums paskutiniaisiais laikais buvo tapę lyg ir ritualu.

Jis sukniubo į kreslą ir sudejuodamas susiėmė už galvos. — Kolei tu dar nebuvai palietusi šito namo, kolei jame dar viskas tebebuvo kaip prie Viliutės, man vaidendavosi, kad ji dar čionais, kad ji dar tebevaikšto po šituos kambarius, kad praeidama pro salioną stabteli pavartyti žurnalo, ar priėjusi prie rašomojo stalo, kažką užsirašo viename iš savo sąsiuvinų. Bet dabar, dabar aš pagaliau pajutau, jog jos nebėra, tikrai ir galutinai nebėra.

Šio visada tokio švelniai ramaus vyriškio balse nuaidėjo kažkas panašaus į neapykantą. — Kas tau, Jone, pavelyjo šitaip išdraskyti mūsų lizdą?

Jonė išsigandusi prisiartino prie Povilo, ir jų akims susitikus net krūptelėjo: tokios jos buvo šaltos ir nedovanojančios.

— Kas tau, Jone, pavelyjo šitaip švaiščiotis svetimuose namuose? — pakartojo jis.

Svetimuose namuose. Taip ji buvo įsibrovusi į kitos moters namus ir dabar turėjo iš jų pasitraukti. Turėjo dabar tuoj atsisveikinti su šiuo erdviu salionu, su tąja pagaliau jai prideramoje vietoje atsidūrusia mėlyna sofa, su lietuviškuoju berželiu ir tuo šventiška, balta atlasine staltiese apdengtu stalu, netgi su ta nelemta žvakide, kurios išblizgintose, išraitytose rankose dabar tarsi mėlynai uniformuoti kareivėliai stiepėsi penkios naujutėlės žvakės.

Nebesuvaldydama bekylančių ašarų, ji greitai žingsniu prisiartino prie durų, bet staiga dar sykį atsigrėžė į Povilą Aukštuolį: — Viščiukas orkaitėje, o vynas šaldytuve

Tarsi tikėdamasi, kad jis ją visgi dar sulaikys, ji sekundei stabtelėjo ties slenksčiu. Tačiau niekaip nereagavus į jos žodžius, ji pamažu ir visam laikui išėjo iš Vilės namų.

K. RAMONAS
GAMTOS MOTYVAS

SALOMĖJA NASVYTYTĖ-VALIUKIENĖ VIENA IŠ TRIJŲ SESERŲ

GINTARĖ BANAITYTĖ- IVAŠKIENĖ

Nedažnai įvyksta, kad viena šeima atneštų tiek talento, tiek stipraus ryžto jį tobulinti, kad ir sukausiose sąlygose, o kartu duoti ir tiek daug šviesos savo gyvenamai aplinkai. Visos trys seserys Nasvytytės — Dana, Salė ir Giedra ne tik vystė savuosius talentus, kiek tik buvo įmanoma karo ir išeivijos sąlygose, bet taip pat dalinosi jais su plačia visuomene koncertų, spektaklių, mokinių paruošimu studijose, kompozicijų, publicistikos ir kitos kultūrinės veiklos rėmuose. Šokio meno ir muzikos pasaulyje dr. Motiejaus ir Salomėjos Nasvyčių dukterys tikrai davė gilų ir reikšmingą įnašą mūsų kultūrai.

Kelionė Vermontan, į Salės ir Vytauto Valiukų „rojelį“, mūsų šeimai visuomet didelė šventė. Pravažiavę Neringos stovyklavietę ir kamerinės muzikos festivaliais pagarsėjęsį Marlboro miestelį, pravingiavę kalnų šlaitais, netrukus pasukame automobilio nosį didelės laukinių gėlių pievos link, kurios viršūnėje, ant kalno šlaito, jaukus vasarnamėlis.

Kartą, neseniai, akimis palydėję saulę link New Yorko valstijos kalnų, susėdome prie Vytauto užkurto židinio, vartėme Valiukų nuotraukų ir spaudos iškarpų albumus, ir tada Salė — taip vadiname savo viduriniąją pusseserę Nasvytytę — pradėjo pasakoti. Kalbėjo ji apie šeimos praeitį, apie savo tėvus, seseris ir apie save pačią. („Moters“ žurnalo redaktorės N. Kulpavičienės paprašyta, čia mėginsiu perduoti tai, kas daugiausia liečia pačią Salę.

Salomėja-Laima gimė kovo 5 d. Kaune dr. Motiejaus Nasvyčio ir Salomėjos Banaitytės-Nasvytienės antrąja dukterimi. Nuo pat mažens ji turėjo dvi meiles — dainavimą ir knygas, kurios ją lydėjo visą gyvenimą. Salė gimė su geru balsu, o daugybės dainų ją išmokė muzikali motina. Pirmą kartą scenoje pasirodžiusi 7 metų amžiaus, dainuodama duetą, nuo to laiko tapo amžina „soliste“ gimnazijos vakarėlių programose. Mokslas jai gerai sekėsi, visad turėjo daug draugių ir buvo tikrai laiminga gimnazijoje. Ji šešeris metus lankė Šv. Kazimiero gimnaziją, o 1935 m. tėvų perkelta „Aušron“, ją baigė su

pagyrimu 1937 m. Tą patį pavasarį laimėjo Lietuvių-Prancūzų Draugijos medalį už literatūrinį essay ir Švietimo Ministerijos stipendiją literatūros studijoms Prancūzijoje. Danutė jau studijavo išraiškos šoki Berlyne, ir tėvai, bijodami leisti dar vieną, vos 17 metų sulaukusią dukrą užsienin, nukreipė Salę tada gerai pastatytoms romanistikos studijoms Vytauto Didžiojo universitete.

1938 m. pavasarį, tėvui sunkiai susirgus reumatizmu ir dėl to išgulėjus metus laiko, šeima atsидūrė finansiniuose sunkumuose. Danutės studijoms reikėjo nemažos nuolatinės paramos. Salei teko pradėti dirbti „Eltoje“ mašininke. 1938 m. rudenį įstojo Kauno Konservatorijon studijuoti dainavimo. Vokiečiams uždarius aukštąsias mokyklas Lietuvoje, studijas tęsė privačiai pas prof. Niną Karnavičienę.

1942 m. buvo priimta soliste į Kauno Miesto Teatrą, kur iki 1944 m. vasaros dainavo mažas partijas operoje: „Carmen“ (Mercedes), „Boris Godunove“ (Šinkorka), „Pikų Damoje“ (Auklė) ir vaidino operetėje didesnes roles: „Lengvojoje Kavalerijoje“ (Leneken), „Širdyje ir Rankoje“ (Josefa) ir „Linksmojoje Našlėje“ (Valencienne ir Olga). Salei tie nepilni 2 metai Kauno Teatro buvo laimingiausios gyvenimo dienos.

Vokietijoje 1945–46 metais, priklausydama Detmolde lietuvių menininkų kolektyvui, dalyvavo eilėse koncertų anglų zonos lietuviams. Ten 1946 m. pavasarį iškėlė už aktorius Vytauto Valiuko. 1946–49 m. lankė Stuttgarto Staatliche Musikhochschule operos skyrių, dalyvaudama jos ruošiamuose operos pastatymuose ir koncertuodama amerikiečių zonos lietuviams.

Prasidėjus emigracijos bangai į užjūrus, 1949 m. pabaigoje abu su Vytautu atvyko į Čikagą, kur jau buvo įsikūrę sesuo Giedrė su vyru ir Salės tėvai. Pradžioje abiem teko dirbti fizinį darbą fabrikuose, o po kiek laiko Salei pavyko gauti darbą statistine mašininke. Atsidūręs nelengvose sąlygose, abiem pasidarė aišku, kad šiame krašte teks persiorientuoti į praktiškesnes profesijas. Salė nutarė baigti svetimų kalbų studijas ir po to tapti bibliotekininke. Vytautas, kuris

Salomėja Nasvytytė-Valiukienė

Lietuvos universitete buvo bebaigiąs lituanistiką, iš prigimties būdamas geras matematikas, nutarė pasukti į inžineriją. Prasidėjo ilgų metų studijos vakarais, abiem dirbant pilną laiką dienomis. Salė, dirbdama Roosevelt Universiteto bibliotekoje, 1954 m. rudenį gavo bakalauro laipsnį „with honors“ modernių kalbų specialybėje. Tuo pat metu jai buvo pasiūlyta stipendija studijuoti Roosevelt Universiteto Muzikos mokykloje per ketveris metus visai užmestą dainavimą. Ten ji atsидūrė garsaus prancūzų dainininko Martial Singher asistentės Esther LaBerge klasėje, kurią jis kontroliavo reguliariai atvažinėdamas iš New Yorko. Po metų darbo Salės balsas grįžo formon.

Salomėja Nasvytytė-Valiukienė dalyvavo soliste Čikagos Lietuvių Operos „Rigoletto“ ir „Fausto“ pastatymuose, dainuodavo koncertuose lietuviams ir taip pat įsitraukė į amerikiečių muzikos ratą. Ji buvo soliste Chicago Chamber Music orkestro koncertuose Art Institute, davė savo du rečitalius, dainavo tituliarinę partiją A. von Stein operos „Deirdre“ koncertinėje premjeroje, dalyvavo Goodman Teatro Shakespearo „Vasaros Nakties Sapno“ pastatyme. 1958 m. rudenį ji gavo Roosevelt Universitete bakalaureatą muzikoje.

Vytautas, šalia pilnalaikio darbo braižytoju, vakarais studijuodamas, per 7 metus baigė Illinois Institute of Technology. Šalia to jam dar užteko energijos vaidinti ir režisuoti tada žydinčiame lietuviškame teatre Čikagoje. 1959 m. pavasarį gavęs diplomą, Vytautas gavo gerą darbą prie New Yorko. Salę priėmė į Columbia universi-

teto bibliotekos mokyklą, kurią ji baigė 1961 m. magistro laipsniu "with honors" visą laiką taip pat dirbdama New Yorko viešojoje bibliotekoje.

Vytautui persikėlus dirbti į Sikorsky Aircraft Co. Stratforde, Connecticut valstijoje, Salė gavo darbą Yale Universiteto bibliotekoje New Havene, kur išdirbo 18 metų. Tada mes, pusseserės, ir vėl suartėjome, nes mus skyrė geografiniai nuotoliai pasidarė visai lengvai įveikiami, ir aš jau pati galėjau stebėti Salės muzikinę, profesinę ir visuomeninę veiklą.

Tapdama profesine bibliotekininke, Salė tikėjosi neužmesti dainavimo. Atsistoję ant kojų finansiškai, 1964 m. Valiukai pakvietė pas save gyventi senatvės sulaukusius Salės tėvus. Salei ir Vytautui tada atrodė, kad užteks jėgų ir energijos viskam — profesiniam darbui, tėvų globai ir menams. Vytautas važinėjo į New Yorką, režisuodamas ir vaidindamas lietuvių teatro spektakliuose, Salė dalyvavo koncertuose lietuviams Atlanto pakrantėje. 1965 m. pavasarį, Chicago Chamber Orchestra pakviesta, dainavo Arthur Custer "Songs of the Seasons" ciklo premjerą. Recenzentas "Drauge" rašė: "Seniai ją begirdėjus, buvo didelis malonumas jos klausytis, nes tai retos muzikinės kultūros ir jautrumo menininkė. Šiuos įspūdžius rašanti ypatingai nustebino jos balso stiprumas ir technika..."

1967 m. pavasarį prasidėjo dideli sunkumai šeimoje. Dr. Nasvytis, gavęs "cardiac failure" tapo pusiau invalidu, o jo žmona netrukus susirgo giliu senatvės liga. Tėvų globa ir jų gyvybės palaikymas tada pareikalavo daug laiko ir energijos iš abiejų Valiukų. Salės darbas Yale Universiteto bibliotekoje darėsi vis reiklesnis. Dainavimas tada nenoromis atsidūrė gyvenimo periferijoje. Inžinerijos srityje Amerikoje įsivyravus bedarbei, 1970 m. pavasarį Vytautas tapo atleistas iš tarnybos. Visos jo pastangos gauti kitą darbą Amerikoje nuėjo niekais. Salei tada krito finansiinė atsakomybė už visą šeimą. Tuo metu, jau visai palūžusia sveikata, Salomėja ir Motiejus Nasvyčiai gyveno Putname, Matulaičio Namuose. 1971 m. birželio mėn., devynių dienų laikotarpyje, jie abu amžinai užmerkė akis. Jau anksčiau gavusiam inžinieriaus darbą Vokietijoje, netrukus po laidotuvių, Vytautui reikėjo išvykti į tarnybą. Salė, likusi viena, ėmė ieškoti paguodos muzikoje ir vėl pradėjo dainuoti, raginama jos drauge tapusios buvusios Vienos Staatsoperos dainininkės Marijos Feodorov-Zhorella. Vytautas po metų laiko grįžo

Amerikon, Sikorsky Aircraft Co. pakviestas į savo senąjį darbą.

Zigzagais gyvenant, Salės balsas liko lyg neišdainuotas ir dar pajėgus. Būdama sąmoninga savo amžiaus, ji nutarė koncentruotis į religinę muziką, dažnai giedojo bažnyčiose, dainuodama koncertuose tikrai retomis progomis. Ji įsijungė į Yale Universiteto moterų organizacijos muzikos grupę, 1972 m. pavasarį dalyvavo New Havene religiniame koncerte su abiem Vasyliūnais, 1974 m. pavasarį atliko Mother Abess rolę vietos amerikiečių "The Sound of Music" pastatyme. 1979 m. Verbų sekmadienį įvykusiame religiniame koncerte Clevelande apsilankęs rusas kritikas Boris Chalip "Dirvoje" rašė, kad Salomėja Valiukienė turi labai gražų, milžiniškos jėgos ir plataus diapozono balsą, kad jos giedojimas esąs "labai dvasingas" ir apgailėstavo, kad ši "taip puikiu balsu apdovanota dainininkė retai tesirodo koncertų ir operos salėse..." O Salomėjai Valiukienei tada jau buvo 59 metai!

Salės darbas Yale Universiteto bibliotekoje pamažu pavirto tikra karjera. Nuo 1975 m. ji vadovavo lingvistikos ir literatūros katalogavimo skyriui. Milžiniškoje bibliotekoje žaibiniams technologijos pasikeitimams vykstant, Salei teko nešti sunkią

darbo ir atsakomybės naštą. Dėl nuolatinės įtampos jos sveikata ėmė šlubuoti. Daktarų patariama, 1980 m. rudenį ji išėjo ankstyvon pensijon, kuri jai atrodo maloniausias gyvenimo laikotarpis Amerikoje — be nuolatinio pervargimo ir skubėjimo. Palaikydama kontaktą su savo profesija, ji dirba savanore Yale — New Haven ligoninės pacientų bibliotekoje ir New Haven Colony Historical Society, kurioje įsigijo patyrimą archyvų tvarkyme. Abu Valiukai daug keliauja, dalindami laiką tarp vasarų Naujojoje Anglijoje ir žiemų Floridoje. Salė vis tebegieda bažnyčiose, kol Dievo duotas balsas tesės.

Per New Havene 1963 m. suorganizuotų Lietuvių Moterų klubų Federacijos Klubą Salė įsitraukė į lietuvišką visuomeninį veikimą. Nuo pat jo įsisteigimo pradžios ji buvo atsakinga už renginių organizavimą. Tie aukšto lygio koncertai ir literatūros vakarai, kurių programas atlikdavo iškiliausi lietuvių menininkai, gaivino Connecticuto lietuvių kultūrinį gyvenimą ir ugdė skonį. Nuo 1972 m., jai tapus klubo pirmininke, buvo suorganizuota eilė lietuviškų parodų amerikiečių visuomenei, kurios savo gera kokybe įsirikiojo į New Haveno miesto kultūrinę mozaiką. 1972 m. Salė tapo LMKF valdybos narė; pirmąją kadenciją —

Salomėja Nasvytytė-Valiukienė Mother Abess rolėje "The Sound of Music" pastatytame 1974 m.

GIEDRA NASVYTYTĖ-GUDAUSKIENĖ JAUNIAUSIOJI SESUO

Liūdėdami neseniai iškeliavusios iš mūsų tarpo išraiškos šokio profesionalės Danutės Nasvytytės - Gabriolienės, negalime pamiršti ir dar dviejų mūsų tarpe esančių jaunesnių Danutės seserų, būtent, dainininkės Salomėjos Valiukienės ir muzikės - kompozitorės Giedros Gudauskienės. Ta proga užbėgau pas jauniausiąją Giedrą, įsikūrusią prie Ramiojo Vandenyno saulėtosios pakrantės, kur didelių medžių pavėsyje stovi jos ir dr. J. Gudausko jaukūs, kupini muzikos ir meno namai, ir kur kiekviena proga susiburia ir jauni, ir seni tai repeticijoms, tai meniniams pagerbimams, tai nuveiktų darbų triukšmingoms užbaigtuvėms. Užklausu Giedrą, ar nepapasakotų kiek apie save pačią.

“Mano tėvų nusistatymas, kas link mano muzikinės karjeros, buvo padarytas labai anksti, kai būdama 7 metų sykį prisokus prie pianino paskambinau Štrauso valsą, pati pritaikindama kairės rankos palydą. Pirmąją mokytoja buvo p. Smetonienė nuo 7 iki 10 metų, kada stojau į konservatoriją pas komp. Vyt. Bacevičių. Šis puikus,

nare visuomeniniams reikalams, vėliau dviejų kadencijų metu — valdybos vice-pirmininke. Organizacinis gyvenimas privertė ją tapti vieša kalbėtoja, ko pradžioje labai bijojo, nes neįtarė tam turinti talentą. Organizacija tai pat pareikalavo dalyvauti lietuviškoje spaudoje iš pradžių su reportažais, o vėliau ir rimtesniais straipsniais. Paskutiniu metu į LMKF New Haveno Klubą įsijungus grupei jaunų lietuvačių, 1983 m. rudenį perdavusi klubo vadovavimą į naujųjų rankas, Salė ketina visą savo energiją mesti į dėdės kompozitoriaus K.V. Banaičio palikimo tvarkymą, ypač jo solo dainų išleidimą, taip reikalingą mūsų jaunesniajai dainininkų kartai.

Salės pasakojimas man, jos jauniausiai pusseserei, ir mano vaikams buvo kelionė ne tik į šeimos praeitį, bet ir į kovos lauką, kuriame brendo ir žydėjo talentai, kuriame ji grūmėsi su asmenine širdgėla, su karo pavojais ir išeivijos sunkumais, nepalaužtais jos ištvermės nelengvame gyvenimo kelyje.

modernus kompozitorius, deja, nemokėjo dirbti su vaikais, tai toliau dirbau net 6 metus su p. Dauguvietyte-Malko. 1940 m. stojau į Vilniaus Filharmoniją, kur p. Budriūnas buvo dirigentas. Tuo politiniai jautriu metu jis tikrai padėjo daugumai choristų, kurie kituose darbuose nebuvo pageidaujami. Įdomu prisiminti ir tą faktą, kad baisiųjų išvežimų laiku mes jaunos choristės bandėm sėdėti kur kavinėse su mūsų pagrindžio aktyvistais, kad sudarius jiems galimybę nebūti vakarais namie, jei būtų paieškomi.

Prie vokiečių grįžau į Kauno Konservatoriją ir užsiėmiau akomponavimu. Ją uždarius, nutariau vėl rimčiau imtis dramos ir dainavimo studijų. Po dviejų metų jau Dresdene, Vokietijoje, vėl tapau akomponatore.

Amerikoje, Čikagoje, vėl teko akomponuoti visokio plauko ansambliams, nes tam nereikėjo anglų kalbos. Kaip ir visi mūsiškiai, dirbau visokius darbus, kol vyras baigė interno prievolę ir atsidarė savo kabinetą. Tada sekė vaikai ir šeimos rūpesčiai, kas užėmė apie 10 metų, bet jau tada pradėjau rašyti vaikams daineles. Pridėjus prie studijų pedagogiką, galvojau apie mokytojavimą. Gi Kalifornijoje šios muzikinės pedagogikos studijos nušvito visai kita šviesa: čia buvo įjungiami filmų muzikos nagrinėjimas, plokštelių gamyba ir panašios, mane labai sudominusios sritys. Dirbau su lietuvių vaikiais Santa Monikos mokykloje apie 5 metus, susidomėjau tais jaunais dainininkais, kurie gal nebuvo operinio lygio ir charakterio, bet tiko lengvesnės muzikos interpretacijai. Darėme ištraukas iš operečių, muzikinių filmų ir scenos pastatymų, kaip “Pietų Vandenynas”, “Linksmoji našlė”, “Žavioji dama” ir t.t.

Tą darbą nutraukė mano širdies liga ir teko pradėti taupyti sveikatą. Pasišvenčiau komponavimui, dalyvavau nesuskaitomose parengimuose, knygų pristatymuose, dirbau su vietos lietuvių solistais, rašydama jiems dainas pagal mūsų poetų eiles. Rašiau atsižvelgdama ir į solistų pajėgumą, ir į publikos atsinešimą, nes kokia nauda iš dainų, jei žmonės jų nemėg. Mūsų vienintelė čia baigus studijas profesionalė pianistė Raimonda Apeikytė man buvo tikra atgaiva — čia galėjau rašyti

Giedra Nasvytytė-Gudauskienė

daug komplikuočiau ir rimčiau. Jai parašiau “Los Angeles vaizdus”, kuriuos rodėme ir Čikagoje su savo dainininkais — Dabšiene, Dabšiu, Apeikyte, kaip ir poetės E. Tumienės “Kalifornijos aguona”. “Los Angeles vaizdai” turėjo didelį pasisekimą mūsų miesto sukaktuviniuose koncertuose ir per radiją. Buvo tada atkreiptas dėmesys ir į spausdintų lietuviškų dainų gaidų stoką. Pasinėriau į šį darbą, atspausdindama apie 60 dainų ir susilaukdama iš universitetų puikių atsiliepimų. Tai yra mano įnašas į mūsų lietuviškos muzikos populiarinimą, kuris toli gražu nėra pasibaigęs, nes turiu dar daug planų.

Dabartyje — prieš akis mano operetė “Aldona”, kuri turėtų išvysti dienos šviesą apie lapkričio mėnesį. Tai jautri meilės istorija, nusidriekusi nuo Lietuvos tautinių šokių gastrolių Paryžiuje, iki šių dienų jaunimo švenčių Amerikoje. Libretas — vaikystės dienų draugės Klevos Vidžiūnienės, su kuria dar mokyklėlėje pas seseris Kazimierietes dainuodavome duetus. Ypač atsimenu dainą “Ąsotėlį”, kurį tikrai scenoje turėdavau sudaužyti.

Operetėje bus ypač svarbūs mūsų tautiniai šokiai, o tokiu būdu operetę galima bus pastatyti ir tokiose vietovėse, kur jau gal nebus pajėgių chorų. Bus lengva parengti ir gastrolėms. Šalia tos jautrios meilės istorijos joje atsispindi ir visų mūsų išeivių kelias.” — baigė muzikė Giedra Nasvytytė-Gudauskienė.

R.K. VIDŽIŪNIENĖ

STASIO YLOS "M.K. ČIURLIONIS

KŪRĖJAS IR ŽMOGUS"

NORA KULPAVIČIENĖ

Neseniai iš spaudos išėjo plačios apimties ir vertingas leidinys apie M.K. Čiurlionį.

Knygos autorius Stasys Yla, naudodamas gausią bibliografiją, archyvinę medžiagą ir įvairių asmenų prisiminimus, vientisai ir sistematingai nupasakoja dailininko trumpo gyvenimo eigą: jo jaunystę, santykius su šeima, studijas, kūrybinius siekimus ir tragišką pabaigą. Dalis knygos yra skiriama kūrybinei analizei, meno leidiniuose spausdintiems parodų aprašymams, kritikai, ginčams ir t.t. Ištraukos iš atsiminimų ir laiškų yra gerai parinktos, duodančios tikslus istorinius, biografinius bruožus, iškeliančios spalvingą dailininko asmenybę ir to laiko jį supusią kasdieninę aplinką su visais vargais, rūpesčiais ir nepritekliais, su pragiedrėjimais ir su slegiančiu beviltiškumu. Sklandžiai yra iškeliami ir pomirtinio dailininko kūrybinio palikimo įvertinimo problema su tinkamai įpintais pri-

siminimais, istoriniais faktais ir citatom iš periodinės spaudos.

Knyga yra parašyta labai vaizdžiai, įdomiai ir lengvai skaitoma, taip pat kruopščiai paruošta, iliustruota ir meniškai apipavidalinta. Jos neturėtų trūkti knygų lentynose visų tų, kuriems yra svarbi mūsų tautos kultūrinė raida ir iš jos kilusios vertybės.

Pracityje nesuprastas, neįvertintas ir net pasmerktas, bet neužmirštas, genealusis kūrėjas Mykolas Konstantinas Čiurlionis atgyja vis naujomis vaivorykščių prošvais-tėmis. Prie vieno iš tų prošvaisčių reikia priskirti ir šią knygą, gaila, autoriaus Stasio Ylas nebesulaukta.

Stasys Yla, M.K. Čiurlionis Kūrėjas ir Žmogus; Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidinys, 1984 m.; įvadas anglų kalba — A. Skrupskelienė; dailininkas — P. Alekna; 429 psl., kaina \$15.00.

**"Moters" bendradarbei
MAGDALENAI MYKOLAITYTEI-SLAVĖNIENEI
mirus, nuoširdžiai užjaučiame dukrą
Rasą ir artimuosius**

— *Moters redakcija*

**"Moters" bendradarbiui
PRANUI NAUJOKAIČIUI
mirus, nuoširdžiai užjaučiame šeimą**

— *"Moters" redakcija*

MOTERYS BALTISTIKOS STUDIJOSE

Š.m. birželio 14-16 d. Montrealio uni-versitete buvo 9-ji baltistikos konferencija, kurią surengė AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies). Ši sąjunga yra įkurta 1968 m. lietuvių, latvių ir estų JAV-se, Maryland universitete. Šiais metais sąjungos pirmininku yra Pensilvanijos (JAV) universiteto profesorius W. Schmalstieg, kuris gerai kalba lietuviškai, domisi lituanistika ir yra nuoširdus lietuvių bičiulis. Sąjunga pradėjo darbą su 100 narių, o dabar jų yra daugiau kaip tūkstantis iš visų pasaulio kraštų.

Spaudoje teko skaityti, kad lietuviai yra labai atsilikę baltistikos srityje, nes latvių dalyvavo 60 paskaitininkų, o lietuvių tik 35. Buvo atvažiavusių atstovų iš JAV, Anglijos, Austrijos, Šveicarijos, Švedijos, Suomijos, Lenkijos ir kt. Žinoma, tokia konferencija nepraejo ir be žydų iš Izraelio. Taip pat joje dalyvavo iš Latvijos 4, o iš Estijos 2 atstovai. Iš Lietuvos nebuvo nė vieno atstovo.

Tačiau turime džiaugtis, kad šioje konferencijoje dalyvavo gana daug lietuvių moterų, nors paskaitos buvo skaitomos angliškai ir prancūziškai. Šios konferencijos rengimo komiteto pirmininkė buvo dr. M. Danytė iš Kanados. Be jos, konferencijoje dalyvavo šios moterys: dr. M. Gimbutienė, dr. B. Ciplijauskaitė, dr. A. Šlepetytė-Janačienė, dr. Il. Maziliauskienė, dr. V. Skrupskelytė, dr. V. Kelertienė, G. Kupčinskienė, B. Saldukienė, Em. Sakadolskienė, R. Mažeikaitė, M. Slavenaitė ir kt.

Paskaitų temos buvo įvairios: iš archeologijos, istorijos, mitologijos, lingvistikos, literatūros, meno ir t.t. Daug paskaitų buvo apie lietuvių kalbą ir Lietuvos praeitį, bet kai kurias iš jų skaitė ne lietuviai, o kitataučiai. Net ir apie dabartinę tikinčiųjų persekiojimą Lietuvos mokyklose kalbėjo kažkoks Rein Taagepera.

Apie lietuvių kalbą buvo 5 paskaitos, bet visos buvo skaitomos nelietuvių. Atrodo, kad jau visai nebeturime išeivijoje lietuvių kalbininkų. Tuo reikėtų susirūpinti!

S. VILKAUJA

Violeta Kelertienė neseniai gavo daktaro laipsnį iš lyginamosios literatūros Wisconsin universitete. Nuo šio rudens ji pradeda dirbti Illinois universitete drauge su **dr. Bronium Vaškeliu**, kuris yra paskirtas Lituanistikos katedros vedėju.

• MOTERYS PASAULYJE

Philadelphijos katedroje šv. Kazimiero minėjimo iškiliųjų metu gieda lietuvės moterys. Pirmoje eilėje iš k.: Kreivenienė, Karaskienė, Bagdanavičienė; antroje eilėje: Bigenienė, Makarauskienė, Špakauskienė, Valytė, seselė ir Valašinskienė. Nuotrauka Aušros Bagdanavičiūtė.

Linda E. Petrauskas de Olivera

Uragvajaus lietuvių kultūros draugija plačiai reiškiasi visuomeninėje veikloje. Valdybą sudaro: Linda E. Petrauskas de Olivera — pirmininkė, Francisco Baliukonis — vicepirm., Diana Fornara — sekretorė, Antonio Gudynas — pro. sekr., Yania Sleivys de Trakimas — kasininkė, Alberto Siniauskas — pro. kas., nariai — Rosa Cyzas de Pretkus, Berta Sanchez, Alfonso Kaluzevičius.

Religinio pasaulinio lietuvių katalikų kongreso metu buvo pastatyta opera „Dux Magnus“. Premjera įvyko š.m. rugsėjo mėn. 1 d., sekančią dieną buvo pakartotas sutrumpintas spektaklis. Pagrindines roles atliko solistės: Gina Čapkauskienė, Slava Žemelytė, Alvina Giedraitienė, Laima Rastenis ir kitos.

“Ateities” žurnalo redagavimą perėmė **Stasė Petersonienė**. Linkime sėkmės!

Šokių Šventė Klevelande. Viršuje susipažinimo vakare solistės Anita Pakalniškytė (kairėje) ir Dalia Kučėnienė, žurnl. Aurelija Balašaitienė; šventės išvakarėse žurnl. Rūta Sakienė (kairėje), Kleva Vidžiūnienė, Aurelija Balašaitienė, Petras Sakas.

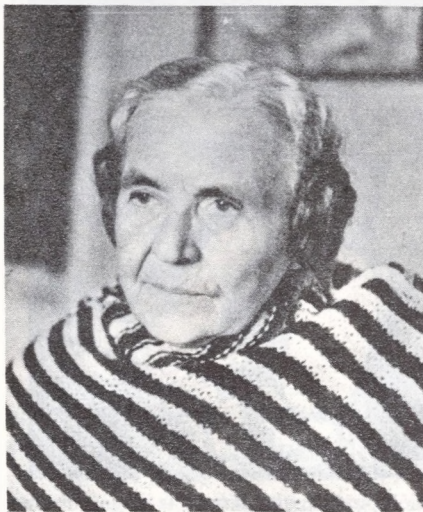
VALERIJA ČIURLIONYTĖ- KARUŽIENĖ PRISIMENANT

1982 m. gruodžio 23 d. Kaune mirė Valerija Čiurlionytė-Karužienė, sulaukusi senatvės. Ji buvo gimusi Druskininkuose 1896 m. gruodžio 19 d. gausioje A. ir K. Čiurlionių šeimoje. Be Valerijos, iš tos šeimos vaikų ypač išsiskyrė dailininkas ir kompozitorius Mikalojus Konstantinas, inžinierius Stasys ir muzikologė Jadvyga.

Kadangi jų tėvas buvo Druskininkų parapijos vargonininku, tai visi vaikai jau iš pat mažens buvo susipažinę su muzika. Tačiau jie tuo nesitenkino ir siekė aukštesnio mokslo. Taip ir Valerija Čiurlionytė jau 1916 m. studijavo tapybą Maskvoje, 1920 m. — tapybą Berlyne, 1923 m. — meno istoriją Ciuriche, o 1926 m. lankė Kauno meno mokyklą. Ji daugiausia iš visų jų šeimos narių rūpinosi savo mirusio brolio Mikalojaus K. tapybos ir muzikos darbų išsaugojimu. Pirmo pasaulinio karo metu tie visi darbai buvo išvežti apsaugai į Maskvą. Tačiau nepriklausomais laikais (1920 m.) V. Čiurlionytės rūpesčiu ir dar kelių žmonių pagalba visas tas palikimas buvo vėl grąžintas į Lietuvą ir patalpintas M. K. Čiurlionio vardo meno muziejuje Kaune. Tada V. Čiurlionytė buvo paskirta to muziejaus moksline bendradarbe. Nuo 1945 m. ji vadovavo meno skyriui. Tą darbą ji dirbo iki pat savo gyvenimo pabaigos.

V. Čiurlionytė surinko daug medžiagos apie brolių, ji daug padėjo ir kitiems, kurie teiravosi apie jį, norėdami rašyti straipsnius ar studijas. Jos rūpesčiu ir darbu taip pat buvo įrengtas memorialinis M. K. Čiurlionio muziejus Druskininkuose. Be to, ji daugiausia rūpinosi, kad visi brolio tapyti paveikslai ir muzikos kūriniai nesunykėtų. Dabar tuos visus rūpesčius yra perėmusi jaunesnioji sesuo muzikologė Jadvyga Čiurlionytė. Jai talkininkauja vienintelė M.K. ir S. Čiurlionių dukra Danutė Zubovienė.

Svarbios yra V. Čiurlionytės parašytos ir išleistos knygos: 1960 m. pasirodė jos "M.K. Čiurlionis apie muziką ir dailę" (užrašai, laišakai ir straipsniai), 1970 m. — "Čiurlionio memorialinis muziejus." Valerija Čiurlionytė ir Judita Grigienė parašė knygą — "M. K. Čiurlionis" (lietuvių, vokiečių, prancūzų ir rusų k.), išleista 1977

V. Čiurlionytė-Karužienė

m. Paryžiuje. Yra daug svarbių ir kitų leidinių.

1919 m. V. Čiurlionytė susituokė su Amerikos lietuvių ekonomistu Romanu Karuža. Juodu buvo atvažiavę į Ameriką, bet vėliau grįžo atgal į Lietuvą. V. ir R. Karužai susilaukė sūnaus Romo ir dukrelės Danutės. Prasidėjus II pas. karui, sūnus pasitraukė į Vakarus ir pasiekė J.A.V. Dabar jis su šeima gyvena Niujorke. V. ir R. Karužai su dukra pasiliko Lietuvoje. R. Karuža mirė 1960 m. Kaune. V. Čiurlionytė-Karužienė 1970 m. buvo atvažiavusi į J.A.V. aplankyti savo sūnaus ir jo šeimos.

Man (čia rašančiai) teko pažinti V. ir R. Karužų šeimą, kai aš buvau mokytoja Kauno IV valstyb. gimnazijoje iki pasitraukimo į vakarus 1944 m. Mat, tos gimnazijos direktorium buvo V. Karužienės brolis inž. Stasys Čiurlionis. Jis labai dažnai mėgdavo mokytojų kambarį pertraukų metu ar po posėdžio pasikalbėti su visais. Jis papasakodavo kartais ir apie visą Čiurlionių šeimą, ypač prisimindavo mirusį brolių Mikalojų K. Mes, jauni mokytojai, pagerbdami jo amžių, mėgdavome jo klausytis, nes vis išgirdavome ką nors nauja. Inž. Stasys Čiurlionis mirė Kaune 1944 m.

Kadangi V. ir R. Karužų abu vaikai lankė tą gimnaziją, tai jų motina buvo išrinkta į Tėvų komitetą. Tikrai neprisimenu, kokias pareigas ji tame komitete turėjo, bet dažnai užeidavo į gimnaziją, pasikalbėdavo su di-

rektoriu ir mokytojais. Prisimenu, kai ji ateidavo visuomet su giedria nuotaika ir gerai apgalvotais patarimais. Šiandien negalėčiau palyginti tų komitetų Lietuvoje su J.A.V. Tačiau nepriklausomais laikais jie atlikdavo daug darbų. Jie rūpindavosi lėšų telkimu, neturtingų mokinių atleidimu nuo mokesčio už mokslą, knygų pirkimu ir kt. Jie rengdavo koncertus, loterijas ir t.t.

Dir. St. Čiurlionio ir jo sesers V. Karužienės dėka gimnazijai buvo pasiūta nauja vėliava, kurioje šilkais buvo išsiuvinėta Aušros Vartų Marijos paveikslas. Ta vėliava 1944 m. birželio mėn. buvo padėta apsaugai į kaimynystėje esančią Karmelitų bažnyčią. Direktoriaus, Mokytojų tarybos ir Tėvų komiteto nutarimu buvo įvesta bendra malda prieš pamokas. Tada V. Karužienė parūpino Aušros Vartų Marijos paveikslą, kuris buvo pakabintas viršutinėje gimnazijos salėje. Penkias minutes prieš pamokas visi mokiniai ir mokytojai ten sueidavo bendrai maldai. Aštuntosios klasės budintis mokinyk sukalbėdavo maldą į Aušros Vartų Mariją, o visi tyliai susikaupe stovėdavo. Po to skirstydavosi ramiai į klases, kur prasidėdavo pamokos. Bendroje susikaupimo maldoje dalyvaudavo visų tikėjimų mokiniai.

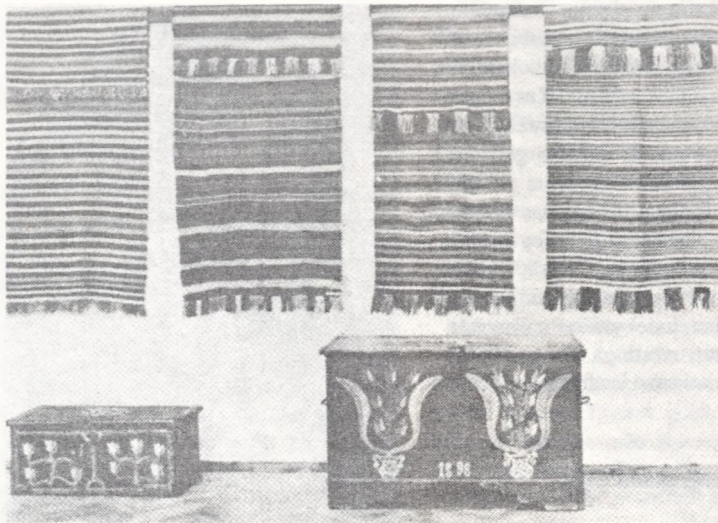
Šiandien, po daugelio metų, negali jau visko prisiminti, bet kai kurie įvaizdžiai kyla iš pašamonės, kaip šviečiančios prošvaitės apie mirusius ir buvusius pažįstamus, su kuriais teko gyventi ir bendrai dirbti nepriklausomoje Lietuvoje.

Valerija Čiurlionytė-Karužienė yra palaidota Eigulių (Kauno raj.) kapuose šalia savo vyro ir brolio Povilo. Ilsekis ramybėje!

S.G.

Vilniaus Dailės Muziejaus parodų salėje buvo surengta plati liaudies meno paroda. Šalia tautinių drabužių, šventuolėlių statulėlių, audinių ir kraičio skrynių, taip pat buvo išstatyti įvairūs namų apyvokos dirbiniai: puodynės, pintinės, darbo įrankiai, baldai ir t.t.

Iš liaudies meno parodos Vilniuje

Aktorėms Onai Knapkytei ir V. Mainelytei buvo paskirtos Kinoramos „Jaunystė - 84“ už geriausiai atliktus vaidmenis filmuose. Taip pat Kino festivalyje už geriausią moters vaidmenį pirmoji premija buvo skirta akt. Jūratei Onaitytei.

Literatūros ir meno premija už 1984

Dramos aktorei Teofilijai Dragūnaitei-Vaičiūnienei sukako 85 metai. Ji pradėjo scenoje vaidinti nuo 1920 metų, kur sukūrė daug neužmirštamų vaidmenų. Ji drauge su savo vyru dramaturgu Petru Vaičiūnu paliko didelį įnašą lietuvių teatro istorijoje.

metus tarp kitų buvo skirta ir dailininkei M. Mataitienei už scenografiją.

Pasaulinė plaukimo rekordistė (200 m.) ir 1980 metų olimpiados aukso medalio laimėtoja studentė **Lina Kaciuršytė** pasitraukė iš aktyviosios sportinės veiklos. Ji baigia fizinio auklėjimo studijas Vilniuje ir rengiasi tapti sporto trenere.

• SVEIKATA

Vaistiniai augalai

Juodavaisė gervuogė — *Rubus caesius* L.

Stiebai 1—3 m ilgio, šliaužiantys, rudenį išsišakojantys, su melsvu apnašu, gausiai apaugę nelygiais dygiukais, apvalūs. Lapai sudėtiniai, su 3—5 lapeliais. Lapeliai rombiški arba kiaušiniški, su nelygiais stambiais danteliais, abipus šviesiai žali, plaukuoti. Žiedai iki 3 cm skersmens balti, kartais rausvi. Vaisius—uoga, sudaryta iš daugelio juodų, su melsvu, nusitrinančiu apnašu vaisiukų, nuo žiedosčio neatsiskiria.

Žydi gegužės—birželio mėn. Uogos priklauso rūgpiūčio—rugsėjo mėn.

Gervuogių uogose yra apie 2,8% cukraus, iš jų 0,2% sacharozės ir 2,6% monosacharidų (gliukozės, fruktozės); 2,4% organinių rūgščių: citrinos, obuolių. Vyno, salicilo; 0,13—0,26% rauginių medžiagų, 21,4 mg% vitamino C, B grupės

vitaminų. Sėklose yra 10—12,9% riebalų, 0,6% fitosterino.

Vaistams vartojamos uogos (*Fructus*) ir lapai (*Folia*). Lapai renkami žydėjimo metu, uogos — prisirpusios.

Gervuogės preparatai mažina silpnumo jausmą, ramina nervų sistemą, ypač klimakso neurozės metu, reguliuoja žarnyno veiklą. Prisirpusios uogos pagerina žarnyno peristaltiką, ne visiškai išsirpusios vartojamos viduriuojant. Uogos, kaip ir paprastosios avietės, vartojamos gairvinantiems gėrimams gaminti.

Lapų nuoviru skalaujama burna, ryklė ir dantenos, jis skatina prakaito išsiskyrimą, juo gydoma egzema.

Paprastasis čiobrelis — *Thymus serpyllum* (thyme)

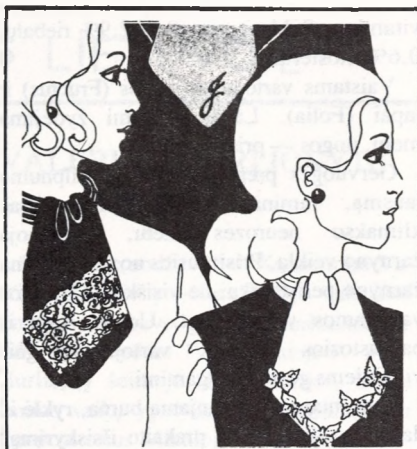
Lūpaziedžių (*Labiatae*) šeimos, 10—30 cm aukščio, daugiameis puskrūmis. Stiebas plonas, gulščias, viršutinėje dalyje apvalus arba nežymiai keturbriaunis, plaukuotas, pamate įsišaknijantis. Žiedinės šakutės kylančios, 5—10 (15) cm aukščio, neaiškiai keturbriaunės, plonos, apaugusios švelniais plaukeliais. Lapai priešiniai, 5—10 mm ilgio, linijiški, lancetiški arba pailgi, liaukingi, blakstienotais kraštais, kartais gausiai plaukuoti. Žiedai menturiuose: apatiniai menturiam paskiri, o viršutiniai dažniausiai į varpas susitelkę. Taurelė ryškiai dvilūpė; viršutinė lūpa tridentė, atsilenkusiais danteliais, apatinė—dviskiltė. Taurelė iš išorės plaukuota. Vainikėlis dažniausiai šviesiai purpurinis. Vaisius iš 4 riešutėlių. Riešutėliai beveik apvalūs, tamsiai rudi, apie 0,6—1 mm diametro. 1000 riešutėlių sveria 0,2—0,3 g.

Žydi birželio—liepos mėn. Vaisiai pribirsta rugpiūčio—rugsėjo mėn.

Čiobrelių žolėje yra 0,1—1,2% eterinio aliejaus, susidedančio iš 30% timolio, 20% karvakrolio (paprastajame čiobrelėje), cimolo, pineno ir kt. Be to, žaliavoje yra apie 7% rauginių, iki 9% mineralinių medžiagų, organinių rūgščių, apie 17 mg% vitamino C.

Vaistams piauinama žolė (*Herba Serpylli*) žydėjimo metu. Džiovinamos nuo saulės apsaugotoje patalpoje, gerai vėdinamoj. Apkūrenamoje džiovykloje temperatūra neturi viršyti 40°C.

Paprastąjį čiobrelį nuoviras vartojamas nuo bronchito su kosuliu, nemigos. Jo preparatai bei eterinis aliejus — odos įtrynimams, aromatiniams vonioms, kompresams. Čiobrelis žiedai vartojami kulinarijoje ir vaistinių arbatų gamyboje.

• Madų ir grožio pasaulis

Perukai

Perukai yra gera ir praktiška priemonė pagerinti savo išvaizdą, bet blogai pritaikyti perukai gali sudaryti visai priešingą įspūdį. Geras perukas turi atrodyti natūraliai. Jei jau iš tolo žiūrint galima suprasti, kad kažkas yra netikra, tai tokio peruko geriau visai nedėvėti. Perukai turi būti tinkamo stiliaus, spalvos ir gerai tikti ant galvos. Geriausi perukai yra gaminami iš tikrų plaukų, bet jų priežiūra yra komplikuoja ir jie nėra atsparūs aplinkai (oro tarša, lietus ir t.t.). Yra labai gražių ir gerai pagamintų sintetinių perukų, kurie gražiai atrodo, lengvai plaunami ir jiems nereikia jokios ypatingos priežiūros. Perkant peruką, reikia labai gerai patikrinti spalvą, ypač taikant prie nuosavų plaukų. Natūraliausiai perukai atrodo tada, kada priekyje ir šonuose yra įmaišomi ir nuosavi plaukai, tik spalvos turi gerai derintis. Sunkiausia yra pritaikyti vienodą spalvą, geriausia susiderina, kada yra žilų plaukų. Vartojant visai skirtingų spalvų perukus, nuosavus plaukus reikia gerai paslėpti. Tikrų plaukų perukai turi būti plaunami ir sudedami tik geroje kirpyklose. Sintetinius perukus galima susitvarkyti pačiom naminėmis priemonėmis. Perukus galima plauti tik lengvu šampūnu ir šukuoti tik vieliniu specialiu šepetėliu. Perukus džiovinti reikia užmovus ant perukų — galvos formos, susukus roliukus — galima vartoti elektrinį džiovintuvą. Perukuose negalima pakeisti šukuosenos stiliaus. Geri

perukai nereikalingi dažno šukavimo, užtenka juos gerai sukratyti, ir garbanos atsistoja į savo vietą. Dažnai šukuojami išsilygina ir nustoja savo stiliaus. Kas mėgsta originalesnes šukuosenas ir turi gražius savo plaukus, gali vartoti tik atskiras garbanas (hairpieces). Jų priežiūra yra tokia pat kaip ir perukų. Čia spalvos parinkimas yra dar svarbesnis, nes turi gerai įsiliesti į esamus plaukus. Perkant peruką, reikia spalvą patikrinti ir dienos šviesoje. Geresni perukai kainuoja brangiau, todėl yra verta užmokėti daugiau ir turėti vertingą bei praktišką priemonę pagerinti savo išvaizdai.

Margi madų vėjai

Mados keičiasi su naujais šukiais ir su aplinkos nuotaikom. 1960 metais iki padangių iškilusi džinsų mada buvo laikoma beveik to laiko kultūrine uniforma. Jaunimo maištai ir paneigimas nusistovėjusių gyvenimo normų iššaukė "grįžimo į jaunystę" nuotaikas, kurioms geriausiai atstovavo darbinė džinsų apranga. Tai buvo mada, kuri visus suvienodino. Ji buvo patogė dėvėti, nebrangi ir "jaunai" atrodanti. Fabriškai nebespėjo patenkinti visų reikalavimų, nes "amerikoniškų džinsų" prireikė visame pasaulyje. Džinsai dominavo ne tik farmose ir mokyklose, bet taip pat gatvėse, įmonėse ir net iškilmingesnėse vietose. Teatruose pranyko ilgos suknelės ir vakariniai švarkai, jų vieton pradėjo skverbtis džinsinė apranga.

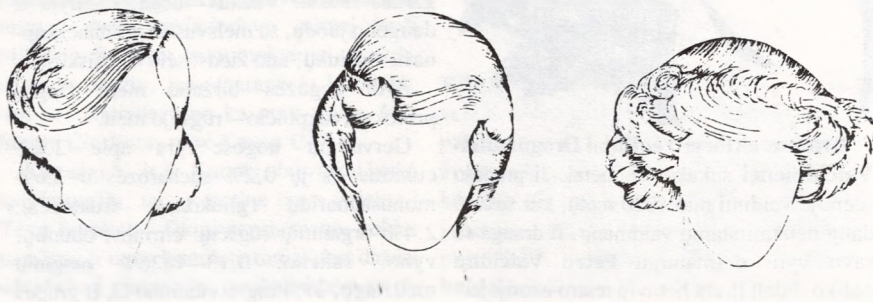
Kaip ir visos praeinamos mados, taip džinsų pirmavimas per eilę metų pradėjo nustoti savo reikšmės. Maištaujantis jaunimas subrendo, uniformiškumas nusibodo, visi pasigedo įvairumo. Džinsų fabrikai, išnaudodami padėtį, pradėjo gaminti "fashion jeans" iš geresnės medžiagos, įvairių spalvų ir mažais pagražinimais. Kur anksčiau matėsi tik mėlynos spalvos, vėliau pradėjo mirguliuoti daugiaspalvė džinsinė apranga, sukurta madų kurėjų. Bet tokie madingi nukrypimai

Siuvinėta šilko kepuraitė

reikalo nepataisė. Džinsai savo statuso visuomenėje, kaip visuotinai priimtina apranga, nebeatgavo. Džinsai ir vėl atsidadė savo originalioje paskirtyje, t.y. kaip darbinė apranga. Nežiūrint to, kad jie yra daug kur dėvimi, džinsų pardavimas smarkiai sumažėjo ir dalis fabrikų užsidarė. Vadinami "fashion jeans" irgi neišpopuliarėjo dėl aukštų kainų, tuo labiau, kad užplūdo įvairios imitacijos iš kitų kraštų.

Madų kurėjai, norėdami vėl rasti tinkamą rinką jaunimo tarpe, pradėjo ieškoti įvairiausių, kad ir beskoningiausių naujovių. Rūbų krautuves užvertė visokiausiais beformiais rūbais, ten gali rasti apsmukusių, maišo pavidalo kelnų, neproporcingų išmierių megztinių, fantastiškų spalvų ir formų sijonų, palaidinių, suknelių ir t.t. Tokias madas pajvairina iš Anglijos atklydusios "pasauliu nusivylusių" jaunuolių nuotaikos. Be jokio saiko "margumynai" ir formos šukuosenų atstovauja jų nepasitenkinimą aplinka: spektro spalvomis dažyti plaukai, veidai ir nagai, išskustos galvos,

Gatvės suknelė

šepčio pavidalo šukuosenos, stati arba ant akių užšukuoti plaukai, mirguliuojanti papuošalai, rūbai ir t.t. Šios fantastinės srovės atstovų yra mažai ir į juos žiūrima kaip į cirko įdomybes. Mados ateina ir praeina, bet tokios pasaulinės uniformos, kaip džinsai, jau nebeprasikartos. Tokie dalykai pasitaiko kartą šimtmečiuose.

Rankų priežiūra

Rankos yra svarbi mūsų kūno dalis, kurias reikia gerai prižiūrėti, kad ilgai išsilaikytų gražios. Rankos kaip ir veidas turi daug "priešų": vanduo, saulė, šaltis, žemė, stiprus muilas, įvairūs valymo skysčiai, milteliai ir t.t. Dirbant įvairius darbus, pagal reikalą ir galimybę visada reikia dėvėti pirštines, o ypač toms, kurios turi jautrias rankas.

Keletas patarimų, kuriuos reikėtų prisiminti.

Visada dėvėk pirštines, kada dirbi šlapią darbą. Čia geriausiai yra tinkamos guminės pirštines su kotoniniu pamušalu. Dėvėk storesnes kotonines pirštines dirbdama darže. Dirbant namų tvarkymo darbus, o ypač vartojant įvairius valymo ir blizginimo skysčius, apsaugok rankas kotoninėmis, plonesnėmis pirštinėmis.

Visada dėvėk pirštines, kada yra šaltesnis oras arba lyja. Ypatingai saugok rankas nuo šalčio žiemos metu.

Jei rankos sušlapo, tuojau jas nušluostyk.

Plauk rankas keletą kartų dienoje, vartok švelnų muilą, lengvai nusausink ir įtrink rankų kremą. Einant gulti, įtrink rankas kremu, vazelinu arba alyvuogių aliejumi ir užsimauk lengvas kotonines pirštines. Bent vieną kartą dienoje patrink pirštus ir nagus rankų šepetėliu.

Vieną kartą savaitėje įtrink rankas kremu ir gerai pamasažuok plaštaką ir pirštus.

Citrinos sunka pagelbsti išvalyti dėmėtas

(uogų, daržovių ir t.t.) rankas. Tabako ir kitas gilesnes dėmes išvalyti reikia vartoti peroxidą. Po valymo reikia įtrinti kremu.

Vieną kartą savaitėje pamirkyk rankas apie 30 min. pašildytame alyvuogių aliejuje. Tai geriausia priemonė apsaugoti nuo rankų odos skilimo, džiūvimo ir šiurkštumo. Ši priemonė labai sveika ir nagams.

Daryk pirštų gimnastiką, kad būtų geresnė kraujo apytaka.

Nuo darbo ir šalto oro paraudusią ir suskilusią odą reikia išvalyti. Įvairūs nešvarumai geriausiai išsivalo su citrinos sunka. Išvalius rankas reikia gerai patepti alyvuogių aliejumi, tada nuplauti šiltame, švelniame muiluotame vandenyje, nuskalauti švariame vandenyje, nusausinti ir įtrinti kremu. Tai reikia kartoti kas dieną, kol rankos susitvarkys.

Savaime suprantama, kad prie gražiai atrodančių rankų priklauso ir gerai prižiūrimi nagai.

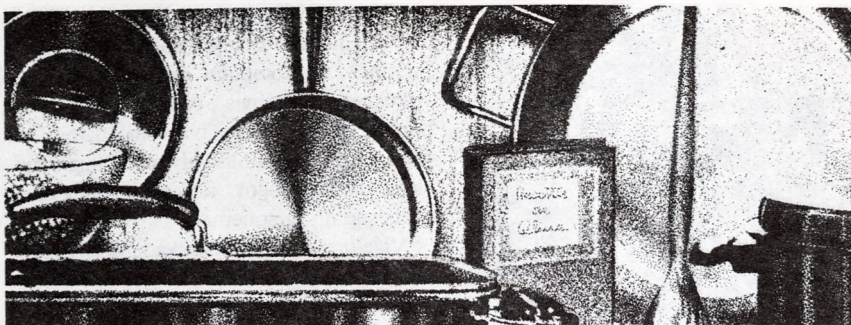
Vakarinė apranga

* * *

• Šeiminių kampelis

Veda L. MURAUSKIENE

Italiski ryžiai

- 2 p. ryžių,
- 1 svogūnas,
- 2 štl. riebalų,
- 4 p. vandens,
- 4 pomidorai

druskos, sūrio, džiovintų grybų

Ryžių kruopas pakepinti su kapotu svogūnu. Grybus (apie 2 štl.) išvirti. Pomidorus nuplūkyti, nulupti odelę ir supiaustyti riekėmis. Užvirinti vandenį su druska. Viską sumaišyti su ryžiais, uždengti ir ant labai lengvos ugnies troškinti apie 45 minutes. Kai vanduo susigers, palaikyti dar ant ugnies porą minučių atidengta indą, kad nugaruotų. Pabarstyti tarkuotu sūriu. Tinka prie įvairių mėsinių patiekalų.

Obuolių apkepamas

- 10 didelių obuolių, tinkamų virimui,
- 4 baltymai,
- 1 p. cukraus,
- ½ p. migdolų, plaktos grietinės.

Obuolius nuvalyti, išimti sėklas ir pavirinti mažame kiekyje vandens. Kai obuoliai suminkštės, vandenį nusunkti ir obuolius sumalti. Kiaušinių baltymus išplakti. Atvėsintus obuolius sumaišyti su cukrumi. Lengvai išsukti su baltymais ir vėl išplakti. Masę supilti į apkepo formą ir pabarstyti kapotais migdolais. Kepti vidutinėje temperatūroje apie 20 min. Iškepęs tuoj servuoti su plakta grietine.

Kimšti pomidorai

- 1 sv. pomidorų,
- 1 agurkas,
- 1 svogūnas,
- ½ p. rūgščios grietinės,
- druskos, cukraus, pipirų.

Pomidorų viršūnėles nuplauti ir išskaptuoti sėklas. Agurką stambiai sutarkuoti ir pagal skonį pridėti druskos, cukraus ir pipirų. Svogūną smulkiai sukapoti ir sumaišyti su grietine. Viską sumaišyti su agurkais ir prikimšti pomidorus. Tinka kaip

užkandis ir prie šaltų mėsų.

Sūrio padažas

- 2 štl. sviesto,
- 2 štl. miltų,
- ½ štl. garstyčių miltelių,
- 1 p. pieno,
- 1 ½ p. tarkuoto Cheddar sūrio,
- druskos.

Sviestą suldyti, įmaišyti miltus ir garstyčių miltelius. Maišant supilti pieną ir maišant užvirinti. Kai sutirštės nuimti nuo ugnies ir sudėti sūrį. Maišyti, kol sūris išsileis. Pagal skonį įdėti druskos. Tinka su brokoliais ir kitomis virtomis daržovėmis.

Greipfruto sniegas

- 1 ½ p. verdančio vandens,
- 2 pakeliai bespalvės želatinos miltelių,
- 1 p. greipfruto sunkos,
- ½ p. jogurto,
- 2 kiaušinio baltymai,
- ¼ p. kokoso skiedrelių,
- cukraus pagal skonį,
- greipfruto skiltelių.

Greipfruto sunkoje (½ puoduko) praskiesti želatinos miltelius. Supilti verdantį vandenį ir gerai išmaišyti, kad želatina ištirptų. Supilti likusią greipfruto sunką, įdėti pagal skonį cukraus ir gerai išmaišyti. Kai želatinos mišinys atšals, tada įmaišyti išplaktus baltymus ir jogurtą. Sudėti į servavimo indelius, pabarstyti kokoso skiedrelėmis ir palaikyti šaldytuve apie 4 valandas, kad gerai sustingtų. Papuošti greipfruto skiltelėmis.

Džiovintų slyvų saldusis

- 2 p. džiovintų slyvų (be kauliukų),
- 1 štl. tarkuotos citrinos žievelės,
- 2 štl. citrinos sunkos,
- 6 štl. cukraus pudros,
- 4 kiaušinių baltymai.

Džiovintas slyvas išmirkyti karštame vandenyje, nusunkti ir sutrinti. Galima ir sumalti. Įdėti citrinos žievelę ir sunką, 4 štl.

cukraus pudros ir gerai ištrinti. Kiaušinių baltymus išplakti. Plakant sudėti 2 štl. cukraus ir vėl gerai išplakti. Ištrintas slyvas po vieną šaukštą sudėti į išplaktus baltymus. Apkepo formą patepti riebalais ir atsargiai sudėti tešlą. Kepti prie 350° apie 30 min.

Daržovių apkepamas

- 2 sv. įvairių daržovių,
- 2 kiaušiniai,
- 1 štl. riebalų (suldytų),
- 2 štl. miltų,
- ½ p. pieno,
- druskos.

Išvirtas daržoves sumalti. Sudėti kiaušinių trynius, riebalus, miltus, pieną, druską ir išmaišyti. Baltymus išplakti ir lengvai įmaišyti. Kepimo formą patepti riebalais ir sudėti paruoštą masę. Kepti apie 30 min.

Ryžių kotletai

- 2 ½ p. virtų ryžių,
- 1 svogūnas,
- 2 štl. riebalų,
- 2 kiaušiniai,
- džiūvesėlių.

Svogūną sukapoti ir pakepinti. Sumaišyti su virtais ryžiais. Įmaišyti išplaktus kiaušinius, galima įdėti truputį džiūvesėlių. Išmaišius daryti mažus kotletus, pavolioti džiūvesėliuose ir pakepinti riebaluose. Tinka su virtomis daržovėmis.

Varškės padažas

- 1 p. varškės,
- ¾ p. pieno,
- citrinos sunkos, cukraus, druskos.

Varškę su pienu išplakti blenderyje. Pagal skonį įdėti citrinos sunkos, cukraus ir druskos. Šis padažas tinka prie lapinių salotų, agurkų, ridikėlių ir kitų daržovių.

Krapų padažas

- 2 štl. miltų,

- 2 št. sviesto,
1 p. mėsos sultinio arba
daržovių nuoviro,
½ p. grietinės,
3 št. kapotų krapų,
druskos, pipirų.

Miltus pakepinti su sviestu, maišant supilti sultinį ir užvirinti. Maišant supilti krapus, prieskonius ir grietinę. Maišant pakaitinti iki virimo. Šis padažas tinka prie virtų mėsų.

Napaleonas

- 5 p. sijotų miltų,
1 sv. sviesto arba riebalų "CRISCO",
1 p. rūgščios grietinės,
2 št. kepimo miltelių,
¼ št. druskos.

Miltus, druską ir kepimo miltelius sumaišyti ant lentos. Dėti riebalus ir kapoti peiliu ar kapone, kai pasidarys visiškai smulkios kruopelės, lengvai pertrinti rankomis, kad miltai gerai susijungtų su riebalais. Paruoštus miltus maišyti su grietine ir lengvai išminkyti. Tešlą padalinti į aštuonias dalis ir uždengus šluostuku padėti į šaldytuvą 4-6 valandom. Imant po vieną tešlos dalį iškočioti ant aluminijaus popierio ir naudojant puodo dangtį (apskritimui) tešlą apipiaustyti. Galima daryti ir ketvirtainius. Formą išpiau ti kiek didesnę negu norimas torto dydis, nes tešla kepdama traukiasi. Blynus kepti orkaitėje apie 10 min. prie 375°, kol pradės ruduoti. Blynams leisti atvėsti, tada perpti paruoštu kremu arba uogiene, pvz. raudonųjų serbentų drebučiais, agrastais, abrikosais, obuolių koše. Galima ir keisti blynų pertepimą. Uždėjus paskutinį blyną lengvai prislėgti ir laikyti šaldytuve 4-6 valandas. Viršų ir šonus aptepti kremu ir apibarstyti trupinėliais kurie liko aplyginant torto formą. Puošti džiovintais vaisiais arba riešutais.

Kremas

- 1 p. sviesto,
¾ p. cukraus,
2 kiaušinio tryniai,
1 p. pieno,
2 št. kukurūzų krakmolo (corn starch)
citrinos pagal skonį.

Cukrų, sviestą ir kiaušinio trynius gerai ištrinti inde, kad masė būtų lengva. Krakmolą išleisti šaltame piene, (¼ puoduko). Likusį pieną supilti į puodą ir maišant supilti išleistą krakmolą. Virti ant lengvos ugnies, kol sutirštės. Išvirtą masę įstatyti į šaltą vandenį ir maišant leisti

atvėsti, tada sumaišyti su ištrintu sviestu, galima įdėti citrinos sunkos pagal skonį.

Virtas kremas

- 1 p. sviesto,
¾ p. cukraus,
1 št. vanilės,
½ p. miltų,
2 p. pieno,
4 kiaušinio tryniai.

Kremas verdamas dvigubame puode. Apatiniame puode įpilama vandens, o viršutiniame verdami produktai. Puode išleisti sviestą, supilti cukrų ir vanilę. Į miltus pilti po truputį pieną ir gerai išplakti. Palikti 4 šaukštus pieno kiaušinio tryniams išplakti. Išplaktus miltus su pienu pilti į pakaitintą sviestą, nuolatos maišant. Virti tol, kol masė bus pudingo tirštumo. Išplaktus kiaušinio trynius įmaišyti į kremą nuėmus nuo kaitros. Gerai išmaišyti ir dar truputį pakaitinti. Neleisti, kad kremas užvirtų. Nuėmus nuo kaitros atvėsinti nuolat maišant. Norint galima įlašinti citrinos rūgšties, kremui truputį atvėsus.

Itališki užkandėliai "crostini"

- Baltos duonos riekelį,
(14 oz.) dėžutė konservuotų
mažų pomidorėlių,
½ česnako skiltelės,
1 št. "oregano" (džiovintų lapelių
arba miltelių),
½ p. "Romano" sūrio.

Duonos riekes supiaustyti mažesniais gabalais, nupiauti plutą, sudėti į kepimo skardą ir keletą minučių padžiovinti orkaitėje, kad gražiai pagelstų. Inde sumaišyti pomidorus, česnako sutrintą skiltelę ir "oregano". Ant kiekvienos duonos skiltelės uždėti šio mišinio ir pabarstyti tarkuotu "Romano" sūriu. Įdėti atgal į orkaitę šildyti prie viršutinės kaitros (broiler), kad išsilietų sūris. Servuoti su lengvu vynu.

Jogurto saldusis

- 1 ¼ p. beskonio jogurto,
2 št. rudo cukraus,
2 št. sviesto,
½ p. avižinių dribsnių (rolled oats),
2 št. medaus,
1 (28 oz) dėžutė konservuotų
persikų arba kriaušių.

Konservuotus vaisius nusunkti ir sudėti į blenderį, taip pat sudėti cukrų ir jogurtą. Gerai sumalti ir supilti į mažus servavimo

indelius. Padėti į šaldytuvą, kad gerai sustingtų. Keptuvėje suldyti sviestą, sudėti avižinius dribsnius ir maišant leisti lengvai paruduoti. Sudėti medų ir gerai išmaišyti. Atšaldyti ir pabarstyti ant jogurto ir vaisių mišinio.

Bruselio kopūstėlių užkandis

- 1 ½ sv. Briuselio kopūstėlių,
3 št. sviesto,
½ sv. virtos kumpio,
1 p. pomidorų padažo,
prieskonį.

Kopūstėlius nuvalyti ir ištroškinti nedideliame kiekyje vandens su 2 št. sviesto. Baigiant troškinti įdėti pagal skonį prieskonį. Kumpį supiaustyti juostelėm, pakepinti svieste ir sumaišyti su kopūstėliais. Užpilti pomidorų padažu. Padažą naudoti pirktinį. Šis greitas patiekalas tinka su virtom bulvėm arba bulvine koše.

Špinatai su grybais

- 2 sv. špinatų,
3 št. sviesto,
1 p. virtų grybų.
2 št. džiovėsėlių,
3 št. rūgščios grietinės,
druskos.

Špinatus nuvalyti, supiaustyti ir apipilti karštu vandeniu, palaikyti 5 min. ir nusunkti. Išvirtus grybus pakepinti. Špinatus sudėti į sviestuotą apkepo formą. Įmaišyti grybus, įdėti pagal skonį druskos ir dalį džiovėsėlių. Viršų sulgyinti, užberti džiovėsėlius ir uždėti mažus sviesto gabalėlius. Palaikyti keletą minučių karštoje orkaitėje, kad paviršius pageltonuotų. Rūgščią grietinę kiek paplakti ir užpilti ant viršaus. Tinka su virtom bulvėm arba paskrudinta duona.

Apelsinų saldusis

- 8 apelsinai,
1 p. cukraus,
¾ p. vandens,
¼ p. "brandy",
¼ p. apelsinų likerio,
vanilinių ledų.

Apelsinus nuplauti ir nulupti žievelę, kad nebūtų baltos odelės. Supiaustyti skiltelėmis. Cukrų sumaišyti su vandeniu ir užvirinti. Maišant pavirinti 2 min. Atvėsinti ir sumaišyti su "brandy" ir likeriu. Užpilti ant apelsinų skiltelių ir uždengus palaikyti apie 30 min. Sudėti į servavimo indelius, ant viršaus uždėti po gniužulą ledų.

• Atsiųsta paminėti

Telesforas Valius — Romas Viesulas; leidėjai — TAV Publishing; įvadas — **Paul Duval**; gausiai iliustruotas spalvuotom iliustracijom liuksusinis leidinys; 144 psl., kaina \$55.00. Puiki dovana meno mylėtojams!

Klasikinės ir laisvosios kompozicijos dainos — **Antanas Keblys**; Vilnius Records, Private Collection išleistos juostelės -kasetės; pianistas — **Ted Lazarus**; orkestracija — **Aleksandras Stankevičius**; kaina — \$10.00, persiuntimas — \$1.75; užsakymų adresas: Vilnius Records, 2127 rue Guy, Montreal, P.Q., Canada, H3H 219

Piliakalnio šešėlis — Albinas Baranauskas; Lietuviškos Knygos Klubo leidinys; dailininkė — **Jonė Karužaitė**; 213 psl., kaina — \$8.00.

Pirmieji Svetur — Alė Rūta; "Draugo" premijuotas romanas, Lietuviškos Knygos Klubo leidinys; dail. **Rasa Arbaite**; 378 psl., kaina \$12.00

Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos Žinraštis, birželis 1984; redaktoriai Regina Stančikaitė ir Linas Polikaitis

Lietuvių Fondas — Lithuanian Foundation, Lietuvių Fondo pirmasis dvidešimtmis 1962-1982; redagavo redakcinė kolegija; men. priežiūra — **P. Aleksa**; tiražas 3000 egz., 446 psl. iliustruotas leidinys, kaina \$20.00.

The Resistance of the Catholic Church in Lithuania Against Religious Persecution; disertacija — Rev. Pranas Dauknyš, 1984m. Roma. 162 psl.

Petras Karuza, redaktoriai; **Antanas Vaičiulaitis** ir **Bernardas Brazdžionis**; leidėjas — **Kazys Karuza**; rinkinys poeto kūrybos, straipsnių ir atsiminimų; tiražas — 1000, 401 psl., kaina \$15.00; vertingas ir gausiai iliustruotas istorinėm nuotraukom leidinys.

Mažųjų Dienos — Vytė Nemunėlis; vaikų poezijos rinktinė, sudaryta iš 9 autoriaus rinkinių: Mažųjų pasaulis, Drugeliai, Kiškio kopūstai, Vyrai ir pipirai, Purienos, Dėdė rudenėlis, Gintaro kregždutė, Tėvų nameliai ir Pietų vėjelis. Gausiai iliustruota **V. Stančikaitės**, **D. Tarabildienės** ir kitų dailininkų piešiniais. Knygą meniškai apipavidalino **P. Jurkis**. Išleido Los Angeles at-kai sendraugiai, 1984. Knygos leidimą parėmė Lietuvių Fondas, JAV LB Švietimo

Iliustracija iš knygos Telesforas Valius

Šis puikus leidinys gaunamas pas knygų platintojus

Taryba, kitos organizacijos ir pavieniai asmenys. 208 psl. Kaina 7,50 dol. Platinimui gaunama pas leidėjus adresu: **Mr. P. Grušas**, 5559 Modena Pl., Agoura, CA 91301 ir atsk. egz. pas knygų platintojus.

Ažuolai Piliakalnyje — Juozas Kralikauskas; devynių istorinių romanų gelmenys ir problemos; dailininkas — **Romas Viesulas**; 194 psl., kaina nepažymėta. Išleido "Tėviškės Žiburiai" ir specialus komitetas 1984 metais.

Tik vienas šuolis — Jonas Gutauskas; dailininkė — **ses. Mercedes**; įvadas — **M. Stankus-Saulaitė**; iliustruotas poezijos leidinys, 90 psl.; kaina nepažymėta.

Lietuvos glėbėjo šv. Kazimiero sukaktis — Religinis pasaulio lietuvių katalikų kongresas; informacinis kongreso leidinys; viršelis — kun. J. Staškaus; 60 psl.

Antinacinė lietuvių rezistencija — Adolfas Damušis; atspaudas iš 1984 m. "Tėviškės Žiburių"; 19 psl.

"Pasakos" — lietuvių liaudies pasakų plokštelę paruošė Birutė Nagienė ir A.

Stankevičius. Tinka visokio amžiaus jaunimui ir senimui. Užsakymus siųsti: Vilnius Records, 2127 rue Guy, Montreal, P.Q., Canada, H3H 219, telef. (1-514) 849-6722.

Skelbto plokštelės aplanko konkursą laimėjo Venta Rutkauskaitė.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill, 60636, U.S.A. Tel. (312) 778-2200.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas: redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$8.00

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — Vytautas Kavolis; administratorė — M. Paškevičienė — 3308 W. 62nd Pl., Chicago, Ill., U.S.A., 60629; keturių numerių prenumerata — \$10.00; leidžia AM&M Publication.

**PRAŠOM SUMOKĖTI
"MOTERS" PRENUMERATĄ
UŽ 1984 IR SKOLAS
UŽ 1983 METUS**

Administracija

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; prenumerata metams — \$5.00 Amerikoje, kitur — \$6.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00

Šaltinis — tikybinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00, adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England.

Seleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Seleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituani Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania; Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, U.S.A.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus - 6621 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A.

Skautų Aidas — Lietuvių Skautų S-gos leidinys jaunimui, redaktorius — A. Saulaitis, S.J.; adresas — 2345 West 56 Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60636; administratorė — M. Jonikienė; adresas — 6346 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$5.00.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys; redaguoja kolektyvas; administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill. 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; redaguoja — A. Laikūnas, B. Nemickas, V. Valiukėnas; administratorius — B. Kaskaitis, 935 Beverly Rd. Cleveland Hts. Ohio 44121 U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata \$7.00; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada; redaguoja — k. P. Celiešius; adresas — Kirchenstr. 5, 8939 Bad Woerishofen, W. Germany.

GARBĖS PRENUMERATOS

Ambrasiejiene R. Nemark, N.J., Aukštakalniene V. S. Boston, Mass., Balčiūnienė M. (2 m.), Richmond Hill, N.Y., Baltrukėnienė S. Dania Fla., Baltuonienė J., La Salle, Que., Banaitienė I. Woodhaven, N.Y., Bartulienė D., Delhi, Ont., Bielkevičienė E., Brockton, Mass., Bitlerienė S., Detroit, Mich., Bradley A., Huntington, Calif., Briedienė B., Chicago, Ill., Budrienė P., Elizabeth, N.J., Bukšniene A. Houston, Texas, Bušmienė M., London, Ont., Čekauskienė O., Montreal, Que., Čepienė E., Weston, Ont., Čerškuvienė O., Chicago, Ill., Dainorienė A., St. Catharines, Ont., Dambriūnienė E., Brentwood, Mich. Dameikienė A., Durand, Ill., Diminskienė E., Chicago, Ill., Dovydaitytė O., Los Angeles, Calif., Dragunevičienė A., Hartford, Conn., Garbauskienė A., Old Bethpage, N.Y., Glovackienė V., Chicago, Ill., Jakubonienė S., Chicago, Ill., Jakševičienė J. Chicago, Ill., Jankauskienė S., Hamilton, Ont., Jasienė P., N. London, Conn., Jucaitytė L., Lakewood, Ohio, Jucevičienė B., Weston, Ont., Juozaitienė M., Wasaga Beach, Ont., Juzėnienė E., Oakville, Ont., Karkienė M., Toronto, Ont., Kazlauskienė G., Waterbury, Conn., Kriaučiūnienė M., Putnam, Conn., Kučinskienė J., Miami Beach, Fla., Kučinskienė E., St. Petersburg, Fla., Kudukienė D., London, Ont., Kudukienė O., London, Ont., Kuhlman R.M., Taipei, Taiwan, Kuodienė E., Boston, Mass., Kurapkienė M., Putnam, Conn., Kuzaviniene V., Los Angeles, Calif., Kuzmienė P., London, Ont., Liorentienė A., Hollywood, Fla., Mačiukienė A., Caledonia, Ont., Mackonienė S., Chicago, Ill., Marcinkienė M., Chicago, Ill., Matulevičienė S., Toronto, Ont., Merkienė J., Chicago, Ill., Mikonienė M., Richmond Hts. Ohio, Mikšienė J., Leicester, Mass., Milienė D., Baltimore, Md., Mitkienė D., Los Angeles, Calif., Naujokaitienė O., New Lisbon, Wisc., Okunienė J., Flushing, N.Y., Pajarskienė O., Hamilton, Ont., Paliulionienė E., Cicero, Ill., Pažerienė A., Juno Isles, Fla., Pažerūnienė Č., Islington, Ont., Petokienė A., Chicago, Ill., Petrutytė D., Chicago, Ill., Platerienė L., Bethesda, Md., Poderienė A., Southfield, Mich., Pranaitienė M., Etobicoke, Ont., Pranevičienė

A., Scarborough, Ont., Preibienė, Toronto, Ont., Puronienė O., Lynden, Kan., Rasiene I., Cambridge, Mass., Raulinaitienė V., S. Monica, Calif., Repšienė E., Chicago, Ill., Rudokienė B., Tillsonburg, Ont., Rugėnienė E., Tillsonburg, Ont., Rutkauskienė V., Churchill, Australia, Sakalienė A. Oak Lawn, Ill., Saplienė P., Toronto, Ont., Senulienė K., Paterson, N.J., Sidrienė G., Streator, Ill., Sirutienė G., S. Monica, Calif., Skobeikienė S., Richmond Hill, N.Y., Smilgienė K., E. Chicago, Ind., Staškevičienė D., Verdun, Que., Stephan V., Portland, Ore., (2m), Sviliene B., Medway, Mass., Ščiuckienė D., Seymour, Conn., Senulienė K., Paterson, N.J., Šidlauskaitė A., Carp, Ont. Šimanskienė L., Cicero, Ill., Šimkienė M., Surfside, Fla., Šimukėnaitė B., Grand Rapids, Mich., Šlapwytė J., Los Angeles, Calif., Šležienė A., Flossmoor, Ill., Šmitienė M., Lampertheim, Vokietija, Šviežikienė E., Val Caron, Ont., Sviliene B., Medway, Mass., Tamošiūnienė B., St. Petersburg, Fla., Tauterienė S., St. Catharines, Ont., Uksienė M., Pasadena, Calif., Urbonienė L., Toronto, Ont., Vadauskienė I., Toronto, Ont., Vaičaitienė S. Toronto, Ont., Valavičienė V. (2m), Chicago, Ill., Vindašienė E., Delhi, Ont., Vitienė L., Tillsonburg, Ont., Vitkuvienė D., Palos Hts., Ill., Vyšniauskienė G., Mississauga, Ont., Žaldokienė A., Calgary, Alberta, Žemaitienė I., Islington, Ont., Žibienė K., Juno Beach, Fla., Zubrickienė M. Weston, Ont., Žvinakienė B., Albuquerque, N.M.

ŽURNALUI AUKOJO:

\$15.00 — Kuhlman R. W. Taipai, Taiwan., \$10.00 — Šimkienė M., Surfside, Fla., \$5.00 — Diminskienė E., Chicago, Ill., Jakubonienė S., Chicago, Ill., Jasiulevičienė J., Cicero, Ill., Juozaitienė M., Wasaga Beach, Ont., Karkienė M., Toronto, Ont., Kurapkienė M., Putnam, Conn., Naujokaitienė O., New Lisbon, Wisc., Poderienė A., Southfield, Mich., Pusdešienė M., Hamilton, Ont., Šležienė G., Flossmoor, Ill., Sviliene B., Medway, Mass., Vaičaitienė S., Toronto, Ont., \$3.00 — Balčiūnienė M., Richmond Hill, N.Y., Pajarskienė O., Hamilton, Ont., Parkauskienė B., Hamilton, Ont., \$2.00 — Tucker V., Clearwater, Fla., Brenciuvienė Z., Chicago, Ill., Grizienė A., Waukegan, Ill., Katalienė A., Chicago, Ill., Kušlikienė M., Grand Rapids, Mich., Pralėikienė E., Little Falls, N.J., Žigaitienė M., St. Petersburg, Fla.